

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa)

dokonanej w dniach 21-22 grudnia 2012 r. na kierunku *ekonomia* prowadzonym w ramach profilu ogólnoakademickiego na poziomie studiów I i II stopnia realizowanych w formie stacjonarnej i niestacjonarnej na Wydziale Ekonomii i Zarządzania w Uczelni Łazarskiego w Warszawie

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: prof. dr hab. Marek Lisiński – członek PKA

członkowie:

- dr hab. Wojciech Downar – członek PKA
- prof. dr hab. Tadeusz Kufel – członek PKA
- mgr Hanna Chrobak-Marszał – ekspert PKA – ekspert formalno-prawny
- Piotr Pokorny – ekspert PKA – ekspert PKA, przedstawiciel Parlamentu Studenckiego RP

Krótką informacja o wizytacji

Wizytacja na Wydziale Ekonomii i Zarządzania Uczelni Łazarskiego w Warszawie na kierunku *ekonomia* odbyła się z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2012/2013. Wizytacja tego kierunku studiów odbyła się po raz drugi. Pierwsza ocena jakości kształcenia na tym kierunku studiów odbyła się w roku 2006 i zakończyła wydaniem oceny pozytywnej (Uchwała Nr 52/2007 Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 8 lutego 2007 roku).

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą oceny programowej Polskiej Komisji Akredytacyjnej. Wizytacja ta została poprzedzona zapoznaniem się Zespołu Oceniającego z raportem samooceny przedłożonym przez Uczelnię. Natomiast raport Zespołu Oceniającego został opracowany na podstawie przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, hospitacji zajęć dydaktycznych, analizy losowo wybranych prac dyplomowych oraz zaliczeniowych, wizytacji bazy naukowo-dydaktycznej, a także spotkań i rozmów przeprowadzonych z Władzami Uczelni i Wydziału, pracownikami oraz studentami ocenianego kierunku.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna wizytacji

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji

Kryterium 1. Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku formułowana przez jednostkę

1.1).

Uczelnia rozpoczęła działalność od prowadzenia kształcenia na kierunku *ekonomia* na mocy decyzji Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 czerwca 1993 r. nadającej uprawnienia do prowadzenia kształcenia na poziomie wyższych studiów zawodowych. Decyzją Ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego z dnia 3 lipca 1996 r. Uczelnia otrzymała uprawnienia do prowadzenia studiów drugiego stopnia na ocenianym kierunku studiów.

Misja i strategia Uczelni została zatwierdzona Uchwałą Senatu z dnia 29 listopada 2012 r. w sprawie Strategii i Misji Uczelni Łazarskiego. W czasie wizytacji przedstawiono protokoły z posiedzeń Senatu wraz z listą obecności w powyższych sprawach.

Uczelnia Łazarskiego w Warszawie w ramach Wydziału Ekonomii i Zarządzania kształci na kierunku *ekonomia* na studiach I i II stopnia w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych o profilu ogólnoakademickim. Ponadto, na tym Wydziale prowadzone jest kształcenie na kierunkach: finanse i rachunkowość (I stopień), zarządzanie (I stopień) oraz stosunki międzynarodowe (I i II stopień).

Misja oraz strategia sformułowana jest na poziomie Uczelni oraz Wydziału. Zaktualizowana wersja strategii wprowadzona jest uchwałą nr 7 Rady Wydziału z dnia 27 października 2011 r. w sprawie uzupełnienia „Strategii Wydziału Ekonomii i Zarządzania” o zmiany wynikające z nowej ustawy o szkolnictwie wyższym. Z kolei Rada Wydziału w dniu 21.10.2010 r. pozytywnie zaopiniowała strategię Wydziału na lata 2011 - 2014. Zapisy strategii Uczelni kładą nacisk na praktyczny wymiar kształcenia, jego międzynarodowy charakter oraz etos pracy. Cele sformułowane w strategii Wydziału odpowiadają celom strategii Uczelni, są z nimi spójne i zawierają prawidłową hierarchię ich szczegółowości. Koncepcja kształcenia przyjęta przez Wydział zawiera zarówno elementy praktyczne (m.in. stosunkowo duży udział zajęć o charakterze praktycznym w programie kształcenia, dobrze rozwinięty system praktyk studenckich), jak również umiędzynarodowienia studiów (czego potwierdzeniem jest znaczna liczba studentów oraz pracowników naukowo-dydaktycznych wyjeżdżających i przyjeżdżających w ramach wymiany w programie Erasmus i Leonardo da Vinci).

Można zatem uznać, że przyjęte założenia koncepcji kształcenia na kierunku *ekonomia* są zgodne zarówno z celami szczegółowymi i ogólnymi sformułowanymi w strategii Wydziału, a te z kolei są spójne z zapisami misji Uczelni.

W r.a. 2012/2013 studenci na kierunku *ekonomia* studiują na poziomie studiów I stopnia na czterech specjalnościach: „Ekonomia menedżerska”, „Innowacje i przedsiębiorczość”, „E-biznes” oraz „Handel międzynarodowy” (tylko na trzecim roku studiów niestacjonarnych). Natomiast na studiach II stopnia studenci studiują na pięciu specjalnościach: „Biznes na rynkach wschodnich”, „Zarządzanie projektami”, „Ekonomia finansowa”, „Zarządzanie projektami”, „Praktyka zarządzania ludźmi”. Ponadto, Wydział prowadzi potok anglojęzyczny dla studentów, zarówno na studiach I, jak również II stopnia.

Na podstawie nazw specjalności i ich merytorycznych treści można uznać, że oferta Wydziału jest różnorodna ponieważ obejmuje nie tylko zróżnicowane tematycznie specjalności, ale również obejmuje oba poziomy studiów, studia w języku angielskim, a ponadto, Uczelnia prowadzi kształcenia na innych kierunkach (łącznie 5 kierunków na studiach licencjackich, 3 kierunki na studiach magisterskich oraz jednolite studia magisterskie na kierunku „prawo”).

Wydział kształtuje ofertę w sposób elastyczny. Można zauważyć, że specjalności zmieniały się w ostatnich latach w porównaniu z bieżącą ofertą kształcenia oraz ofertą na r.a. 2013/2014. Wydział utrzymuje również kontakty z potencjalnymi pracodawcami, co pozwala na bieżąco zbierać informacje od pracodawców i ewentualnie modyfikować ofertę kształcenia. Ofertę kształcenia można określić jako standardową, z punktu widzenia jej innowacyjności.

Raport Samooceny nie przedstawia jakichkolwiek informacji o prowadzonym nauczaniu na ścieżce anglojęzycznej, a uczelnia prowadzi studia w toku anglojęzycznym na studiach stacjonarnych I i II stopnia, co deklaruje w systemie informacyjnym o szkolnictwie wyższym POLON. Ponadto zidentyfikowano brak takiej deklaracji w systemie POLON dla studiów niestacjonarnych, pomimo ich prowadzenia przez Wydział. Według informacji, jakie udostępniła Uczelnia w trakcie wizytacji, liczba obcokrajowców studiujących na kierunku „ekonomia” na potoku anglojęzycznym wynosi 239, z czego na I stopniu 170 studentów, a na drugim stopniu 69. W łącznej liczbie studentów

obcokrajowców dominującą grupą są Ukraińcy(48%), a 32 % stanowią Białorusini. W Raporcie Samooceny brak jest informacji o toku angielskojęzycznym.

Brak informacji o tej formie zajęć spowodował, że Zespół wizytujący nie ocenił tego toku kształcenia.

1.2).

Plany studiów i programy kształcenia były przedmiotem obrad Senatu, w których uczestniczyli studenci. Wszystkie zmiany w planach studiów i programach kształcenia wynikające ze zmian w przepisach prawa (tj. np. dostosowanie planów i programów do obowiązujących standardów kształcenia, utworzenie nowych specjalności), a także doskonalenia procesu kształcenia do zmieniających się potrzeb wewnętrznych odbywają się zgodnie z przyjętą w Uczelni procedurą, tj. przez Senat.

W opracowaniu i doskonaleniu koncepcji kształcenia na kierunku *ekonomia* biorą udział interesariusze wewnętrzni, poczynając od Władz Uczelni, Wydziału i kierowników Katedr związanych z kierunkiem *ekonomia*, po przedstawicieli poszczególnych grup pracowniczych i studentów w Radzie Wydziału oraz Senacie. Ponadto na Wydziale funkcjonuje Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia. Udział interesariuszy wewnętrznych w procesie ustalania koncepcji kształcenia wynika z formalnych zapisów i procedur. Udział interesariuszy wewnętrznych w ustalaniu koncepcji kształcenia na kierunku *ekonomia* jest w znacznej mierze sformalizowany (uchwały dotyczące procesu kształcenia, protokoły z posiedzeń Rady Wydziału, itp.). Jako przykład bezpośredniego udziału interesariuszy w opracowanie programu kształcenia można podać wnioski z panelu dyskusyjnego z udziałem studentów i przedstawicieli pracodawców.

Uczelnia posiada szereg relacji z interesariuszami zewnętrznymi. Jako istotną inicjatywę w tym zakresie można zaliczyć powołane Rady Ekspertckiej przy katedrach związanych z kierunkiem *ekonomia* (tj. Katedry Ekonomii oraz Katedry Metod Ilościowych w Naukach Ekonomicznych). W skład Rad wchodzi m.in. przedstawiciele biznesu, organizacji pracodawców, instytucji państwowych. Wielu z nich to osoby znane w polskim i międzynarodowym środowisku biznesowym. Działania podejmowane z interesariuszami zewnętrznymi, a szczególnie ich udział w tworzeniu koncepcji kształcenia i ustalaniu efektów kształcenia nie są ujęte w stosowne procedury i w większym stopniu niż dotychczas wymagają udokumentowania. Stosowane przez Uczelnię praktyki w zakresie współpracy z interesariuszami pozwalają stwierdzić, że biorą oni udział w opracowaniu koncepcji i programu kształcenia. W przypadku interesariuszy zewnętrznych Uczelnia, powinna w większym stopniu niż dotychczas angażować ich w proces kształcenia, w szczególności w opracowanie koncepcji i efektów kształcenia, dokumentować podejmowane działania, tworząc rozwiązania systemowe w tym zakresie.

W zakresie współpracy z samorządem studenckim przy opracowywaniu programu i efektów kształcenia, zgodnie z informacją przedstawioną przez jego przedstawicieli, każdorazowo programy przedkładane są przez Uczelnię do zaopiniowania. Podczas wizytacji nie można było zweryfikować dokumentacji związanej z realizacją wspomnianego obowiązku wynikającego z treści art. 68 ust. 1 pkt. 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego: *w pełni*

1.1) Przyjęte przez Wydział założenia koncepcji kształcenia na kierunku *ekonomia* są zgodne zarówno z celami szczegółowymi i ogólnymi sformułowanymi w strategii Wydziału, a te z kolei są spójne z zapisami misji Uczelni. Wydział oferuje szeroki zakres możliwości studiowania na kierunku *ekonomia*, poprzez elastyczny dobór specjalności

oraz możliwość kontynuowania kształcenia na II stopniu na kierunku *ekonomia*. Brak informacji o toku angielskojęzycznym.

1.2) W opracowaniu koncepcji kształcenia na ocenianym kierunku biorą udział interesariusze wewnątrzni i zewnątrzni. Stosowane praktyki w zakresie współpracy z interesariuszami pozwalają na ich zaangażowanie w proces kształcenia. W przypadku interesariuszy, szczególnie zewnętrznych Uczelnia, powinna w większym stopniu niż dotychczas dokumentować ich aktywność w pracy na rzecz kierunku *ekonomia*.

Kryterium 2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie

2.1).

Zgodnie z warunkiem określonym w art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, efekty kształcenia zostały określone uchwałą Senatu Uczelni Łazarskiego w Warszawie z dnia 4 czerwca 2012 r. o efektach kształcenia na kierunkach, stopniach i profilach studiów prowadzonych w Uczelni Łazarskiego.

Dla studiów I stopnia sformułowane są 32 efekty kierunkowe z zachowaniem ich struktury (wiedza - 13, umiejętności - 11 oraz kompetencje społeczne - 8). Dla studiów II stopnia sformulowano 27 efekty (wiedza 8, umiejętności 13 oraz kompetencje społeczne 6). Zakładane efekty kształcenia są takie same dla studiów stacjonarnych i niestacjonarnych.

Wydział wyodrębnił kierunek *ekonomia* z obszaru nauk społecznych oraz wskazał dziedzinę nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia, do której odnoszą się kierunkowe efekty kształcenia. Przyporządkowanie to jest określone w uchwale Rady Wydziału z 11 czerwca 2012 r. zatwierdzającej program kształcenia. Kierunek został właściwie wyodrębniony z obszaru nauk społecznych.

Program kształcenia dla studentów 2 i 3 roku prowadzony jest w oparciu o standardy kształcenia, które obowiązywały w chwili rozpoczęcia danego toku studiów. Cele i efekty kształcenia dla tych programów zostały sformułowane w opisie sylwetki absolwenta poszczególnych specjalności, znajdującej się w ofercie kształcenia.

W ofercie kształcenia znajdują się dwie specjalności, które merytorycznie odpowiadają zagadnieniom dyscypliny zarządzanie, tj. "Zarządzanie projektami" oraz "Praktyka zarządzania ludźmi w organizacji". Specjalności te powinny w większym zakresie odpowiadać kanonowi ekonomii, tym bardziej, że Wydział nie wskazał dyscypliny zarządzanie, jako tej, do której odnoszą się efekty kształcenia.

Dla programów kształcenia rozpoczynających się od r.a. 2012/2013 Wydział sformułował efekty kształcenia z zachowaniem ich hierarchii. Dla kierunku sformulowane są efekty kierunkowe, na które składają się efekty modułowe, a następnie efekty dla poszczególnych przedmiotów. Określenie hierarchii efektów: obszar, kierunek, moduł i przedmiot odpowiada założeniom KRK.

Kierunkowe efekty kształcenia są odniesione do efektów obszarowych i są sformułowane w taki sposób, że stanowią ich uszczegółowienie. Liczba i struktura efektów kierunkowych jest właściwa.

Wydział sformułował efekty dla poszczególnych modułów (10 modułów na studiach I stopnia oraz 6 na studiach II stopnia, w tym moduł specjalnościowy). W programie studiów znajduje się tabela odniesień efektów modułowych do kierunkowych. Według informacji w

tabeli zależności między efektami modułowymi i kierunkowymi są dobrze zdefiniowane – w tym zakresie istnieje spójność – z tabeli wynika, że po zrealizowaniu programu poszczególnych modułów student osiągnie kierunkowe efekty kształcenia. Natomiast w opisie samych modułów na ogół brak jest określenia do jakiego efektu kierunkowego odnosi się konkretny efekt modułowy (np. sylabusy modułu specjalnościowego dla studiów I stopnia).

Cele oraz szczegółowe efekty kształcenia określone są w karcie opisu przedmiotu (sylabus). Dla każdego przedmiotu liczba sformułowanych efektów jest bardzo zróżnicowana i wynosi od kilku do kilkunastu, na ogół z uwzględnieniem ich struktury. Dla części opisów przedmiotów efekty przedmiotowe nie są odniesione do efektów modułowych. Brak odniesienia efektów przedmiotowych do modułowych dotyczy m.in. sylabusów dla: przedmiotów w ramach specjalności, praktyk, przedmiotów do wyboru, języka obcego. Na ogół odniesienie efektów występuje w grupie przedmiotów podstawowych i kierunkowych, ale też nie w każdym przypadku (brak jest takiego odniesienia np. w sylabusie „Rynki kapitałowe”). Przyjęty sposób formułowania efektów kształcenia powinien zawierać odniesienie efektów przedmiotowych do efektów modułowych.

Przy określaniu efektów kształcenia powinno być zachowane ich wzajemne powiązanie i hierarchia. Efekty kierunkowe powinny być zrealizowane poprzez efekty modułowe (i to jest przedstawione w macierzy efektów kształcenia – załącznik nr 7 do Raportu Samooceny), ale również efekty modułowe zostaną osiągnięte w przypadku realizacji efektów przedmiotowych (w tym przypadku brak jest analogicznej tabeli odniesień efektów przedmiotowych do modułowych). Powoduje to, że Wydział nie może jednoznacznie określić czy każdy efekt kierunkowy zostanie osiągnięty po zrealizowaniu wszystkich przedmiotów i modułów.

Dla praktyki jako modułu kształcenia jest sporządzony sylabus, ze wskazaniem szczegółowych efektów kształcenia. Efekty te są sformułowane w sposób ogólny, ale prawidłowy. Powinny być one również odniesione do efektów kierunkowych.

W kartach opisu modułów dla przedmiotów należących do treści kształcenia podstawowego i kierunkowego, zostały wykorzystane sformułowane w standardzie efekty kształcenia – umiejętności i kompetencje (Załącznik 116 do rozporządzenia MNiSW z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki). Powyższa ocena dotyczy zarówno studiów I jak i II stopnia.

Opis kierunkowych efektów kształcenia, opracowanych według nowych zasad stanowi załącznik do uchwały Senatu, która jest dostępna dla studentów i pracowników Uczelni. Opis efektów kształcenia dla kierunku *ekonomia* znajduje się na stronach internetowych Uczelni, w osobnym dokumencie oraz w opisie pt. „Wewnętrzny system jakości kształcenia. Charakterystyka rozszerzona”, w którym ponadto zawartych jest szereg informacji o Uczelni, m.in.: o sposobach weryfikacji zakładanych efektów kształcenia.

Studenci są świadomi wymagań rynku pracy i w ich opinii opracowany program kształcenia o profilu ogólnoakademickim oraz przypisane mu zakładane efekty kształcenia, pozwolą je spełnić. Duża część studentów podejmuje pracę zawodową związaną tematycznie z ocenianym kierunkiem i nie zgłasza zastrzeżeń w odniesieniu do przedstawianych treści programowych.

Opublikowane na stronie internetowej efekty kształcenia dla ocenianego kierunku uwzględniają wszystkie obszary efektów kształcenia, tj. w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych.

Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA studenci potwierdzili, że przedstawione w sylabusach treści programowe uwzględniające opis zakładanych efektów

kształcenia są w rzeczywistym stopniu realizowane na zajęciach dydaktycznych. W ich przekonaniu, zakładane efekty kształcenia w odpowiedni sposób odnoszą się do treści kształcenia i są możliwe do osiągnięcia, również w zakresie praktyk zawodowych.

Dostępność opisu zakładanych efektów kształcenia na ocenianym kierunku należy ocenić pozytywnie.

Podczas spotkania studenci podkreślili, że zakładane efekty kształcenia są im każdorazowo przedstawiane podczas pierwszych zajęć w semestrze. Kolejno, sylabusy są udostępnione studentom w formie elektronicznej poprzez platformę internetową. Dodatkowo, na stronie internetowej Uczelni opublikowane są zbiorcze zakładane efekty kształcenia dla ocenianego kierunku. Dostęp do platformy zawierającej sylabusy jest możliwy również dla kandydatów na studia, po uzyskaniu odpowiedniego hasła.

2.2).

Efekty kierunkowe, zarówno dla studiów I jak i II stopnia sformułowane są w sposób ogólny, ale zrozumiały i komunikatywny. Związane są one merytorycznie z odpowiadającymi im efektami obszarowymi z obszaru nauk społecznych. Efekty kierunkowe, zarówno dla I jak i II stopnia, są odpowiednio sformułowane pod względem stopnia szczegółowości, nie budzą wątpliwości językowych i merytorycznych. Sformułowane efekty kierunkowe są zgodne z określonym opisem efektów kształcenia dla profilu ogólnoakademickiego w obszarze kształcenia w zakresie nauk społecznych (Załącznik nr 2 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego).

Nazwa ocenianego kierunku studiów jest adekwatna do określonych przez Senat efektów kształcenia. Wydział określił również efekty dla poszczególnych modułów, w tym modułów odpowiadających grupie przedmiotów specjalnościowych. Efekty dla poszczególnych modułów są na ogół określone w sposób prawidłowy, ale ich stopień szczegółowości, a co za tym idzie, ich liczba, jest bardzo duża (np. dla modułu podstawowego na studiach I stopnia zdefiniowane są 62 efekty kształcenia, 33 efekty dla modułu specjalności „E-biznes”). Tak duża liczba efektów dla niektórych modułów, komplikuje znacząco określenie ich wzajemnych relacji, szczególnie że Wydział zdefiniował dodatkowo osobny poziom efektów dla modułów.

W niektórych przypadkach (sylabus modułu specjalności „Ekonomia menedżerska”) nie ma uwzględnionej struktury efektów (wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne). Ponadto w brzmieniu efektów modułowych należałoby ujednolicić ich formę gramatyczną (np. dla jednej specjalności niektóre z efektów są sformułowane w formie pytań, z kolei dla innej w czasie przeszłym). Niektóre z efektów modułowych są sformułowane w taki sposób, że trudno będzie je weryfikować (np. „Orientacja na cel”). Ponadto niektóre z efektów modułowych są nieprecyzyjnie zakwalifikowane (np. „znaleźć w internecie, pobrać i przetworzyć (surowe) międzynarodowe dane dobrej jakości dotyczące podstawowych wielkości makroekonomicznych” zostały zakwalifikowane jako kompetencja społeczna). Efekty przedmiotowe sformułowane są na ogół w sposób właściwy.

Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA, studenci wyrazili opinię, że przedstawione w sylabusach efekty kształcenia są powszechnie zrozumiałe i przejrzyste, a szczegółowy wykaz i harmonogram treści programowych pozwala na opracowanie klarownego systemu weryfikacji zakładanych efektów kształcenia.

2.3).

System weryfikacji zakładanych efektów kształcenia opiera się na sformułowanych efektach przedmiotowych oraz doborze metod weryfikacji tych efektów. Opis sposobu weryfikacji obejmuje wszystkie kategorie kształcenia. Sposób weryfikacji założonych

efektów kształcenia z punktu widzenia wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych został przeanalizowany m.in. na etapie realizacji procesu kształcenia, w tym także procesu dyplomowania.

W celu oceny możliwości weryfikacji efektów kształcenia Zespół Oceniający przeanalizował prace śródsesestralne, zaliczeniowe oraz egzaminacyjne z ostatniego, pełnego semestru na kierunku *ekonomia*.

Na podstawie analizy wybranych prac, spośród przedstawionych przez Wydział, można stwierdzić, że dominującą metodą przeprowadzania zaliczeń i egzaminów jest forma pisemna w postaci testów, pytań opisowych lub zadań. Forma zaliczenia pisemnego odpowiada specyfice przedmiotu. Z przedmiotu „Makroekonomia współczesna” forma weryfikacji wiedzy była bardzo urozmaicona – student w odpowiedzi na pytania musiał wykazać się umiejętnością graficznego zilustrowania pytania i napisania wzoru. Prace z tego przedmiotu są dobrze opisane przez prowadzącego. Z przedmiotu „Ekonomia międzynarodowa” prace są również dobrze opisane - zaznaczana jest punktacja oraz uwagi. Z przedmiotu „Mikroekonomia współczesna” archiwizowane są również egzaminy połówkowe. Egzamin ten jest dobrze przygotowany – na zestandaryzowanym arkuszu studenci rozwiązywali zadania oraz odpowiadali na pytania testowe. Właściwy jest również sposób weryfikacji wiedzy studenta z przedmiotów „Statystyka” i „Ekonometria”. Ogólnie można stwierdzić, że Wydział archiwizuje prace zaliczeniowe. Prace te są na ogół dobrze opisane, metody weryfikacji wiedzy studentów są różnorodne, dostosowane do treści przedmiotu. Prace są opisywane przez prowadzącego. Wydział archiwizuje prace egzaminacyjne /zaliczeniowe, w związku z czym istnieje możliwość monitorowania i weryfikowania osiągnięć studenta w tym elemencie procesu kształcenia.

Narzędziem systemu weryfikacji założonych efektów kształcenia jest analiza tematyki prac dyplomowych i ich zgodność z celami i efektami sformułowanymi dla kierunku. W zdecydowanej większości prace dyplomowe odpowiadają tematyce kierunku *ekonomia* oraz treściom studiowanych specjalności. Spośród wszystkich analizowanych tematów prac (152 prace obronione w 2012 r.) kilka z nich budzi wątpliwości, z punktu widzenia zgodności ze standardem kierunku *ekonomia*. Przykładowe tematy takich prac to:

- „Facebook jako narzędzie wspierania wizerunku marki”,
- „Chinese Students in American Universities”,
- „Metody porównania sklepów internetowych”,
- “Marketing strategy of Zara in the Context of Business Model”,
- „System motywowania pracowników na przykładzie firmy usługowej X”,
- „Mobbing – patologia w procesie motywowania pracowników”,
- „Sprawne zarządzanie jako metoda na drodze do sukcesu firmy na przykładzie firmy Glaz Plus Sp. z o.o.”.

Na końcowym etapie procesu kształcenia sposób weryfikacji efektów można ocenić na podstawie przebiegu procesu i ustalonych zasad dyplomowania.

Zasady dyplomowania określone są w Regulaminu studiów w rozdziałach V (Zaliczenie zajęć dydaktycznych) oraz XII (Ukończenie studiów). Ponadto wymogi zarówno merytoryczne, jak i edytorskie określa Regulamin Dyplomowania na Wydziale Ekonomii i Zarządzania Uczelni Łazarskiego w Warszawie w roku 2012/2013. Formalne zapisy dotyczące procesu dyplomowania regulują m.in. takie zagadnienia jak: wymogi stawiane pracom dyplomowym, zasady powoływania składu komisji egzaminu dyplomowego, tryb przeprowadzania egzaminu dyplomowego, zasady wystawiania oceny końcowej, itp.. Zasady te można określić jako standardowe. Zapisy te nie budzą zastrzeżeń.

Na egzaminie dyplomowym student odpowiada na trzy pytania: dotyczące pracy dyplomowej, pytania losowane z zestawu z zakresu kierunku i specjalności oraz dodatkowo

sformułowane przez Komisję Egzaminacyjną. Pytania kierunkowe i specjalnościowe są opracowane w sposób właściwy, obejmujący szeroki zakres zagadnień ekonomicznych. W protokołach egzaminu dyplomowego Autorów wylosowanych prac, pytania egzaminacyjne odpowiadały przyjętym zasadom dyplomowania w tym zakresie.

Na I stopniu do prowadzenia seminarium w semestrze zimowym 2012/2013, wyznaczonych jest 15 promotorów (w tym pięciu profesorów). Na studiach II stopnia jest 23 promotorów, w tym 10 profesorów. Obsadę seminarium dyplomowego na kierunku *ekonomia* należy uznać za prawidłową. Podkreślenia wymaga wysoka reprezentacja profesorów prowadzących seminaria na studiach II stopnia.

Proces dyplomowania stosowany na Wydziale, biorąc pod uwagę tematykę i poziom prac, zasady przeprowadzania egzaminu dyplomowego (również treść zadawanych pytań) oraz obsadę seminarium, pozwala na weryfikację założonych efektów kształcenia.

Ogólne wymagania dotyczące trybu zaliczeń i formułowanych ocen są zawarte w Rozdziale V Regulaminu studiów (Zaliczanie zajęć dydaktycznych). W regulaminie studiów również przyjęte są zasady stosowane przy ustalaniu wyniku ukończenia studiów - jest to formuła uwzględniająca średnią ze studiów (0,6), ocenę z pracy (0,2) oraz ocenę z egzaminu dyplomowego (0,2). Taką formułę, nadającą większe znaczenie średniej ze studiów, należy ocenić jako właściwą, zapobiegając nieuzasadnionemu zawyżaniu oceny końcowej na dyplomie.

Z punktu widzenia motywacyjnego w Regulaminie studiów przewidziana jest również ocena celująca (5,5). Z analizy średnich ocen wystawianych z poszczególnych przedmiotów wynika, że ocena ta spełnia swoją funkcję uznania najlepszych osiągnięć studenta w wyjątkowych przypadkach.

Wymagania stawiane z poszczególnych przedmiotów sformułowane są w sylabusach przedmiotowych. W sylabusie opisane są części „Metody i kryteria oceniania” oraz „Warunki zaliczania”. O ile dosyć dobrze określone są warunki zaliczenia, to na ogół w sylabusach brak jest kryteriów oceny (w tej części na ogół określone jest jedynie jaka jest forma zaliczenia). Obiektywności oceny sprzyja Zarządzenie nr 10/11 Rektora UŁ z dnia 17 listopada 2011 r. o regulaminie przeprowadzania egzaminów pisemnych. Określone są w nim m.in.: zasady przeprowadzania egzaminów, obowiązek poinformowania o zasadach przez egzaminatora, itp. Wydział sformułował i stosuje zasady, które zapewniają standaryzację oceny studentów. Uzupełnienia wymagają jednak niektóre sylabusy, szczególnie w części dotyczącej kryteriów oceny z danego przedmiotu.

Wydział prowadzi kształcenie z wykorzystaniem platformy e-learningowej LDL (Lazarski Distant Learning). W semestrze zimowym 2012/2013, na studiach stacjonarnych na platformie prowadzony był jeden przedmiot, a na studiach niestacjonarnych 3 przedmioty oraz lektorat z języka angielskiego. Na studiach II stopnia zakres stosowania e-learningu jest większy. W semestrze zimowym 2012/2013 obejmował 11 przedmiotów oraz języki obce. Zakres stosowania e-learningu jest umiarkowany i pozwala na wsparcie i wzbogacenie procesu dydaktycznego.

Wymiar godzinowy zajęć prowadzonych na platformie e-learningowej jest różny, na ogół nie przekracza 30% ogólnej liczby godzin z danego przedmiotu (wykłady). W niektórych przypadkach (studia II stopnia) zakres zajęć prowadzonych na platformie jest większy (np. 20h na 30h ogółem). Dla przedmiotu, który jest prowadzony na platformie e-learningowej sporządzone są osobne sylabusy (II stopień). Dla niektórych przedmiotów prowadzonych e-learningowo na I stopniu w sylabusie nie ma określonych zasad i kryteriów uwzględniających tę formę prowadzonych zajęć (m.in. „Matematyka”, „Propedeutyka prawa”). Dla pozostałych sylabusów dobrze określone są podstawowe zasady oraz kryteria zaliczenia przedmiotu

(określone jest m.in. w jakim zakresie i jakie rodzaje aktywności na platformie brane są pod uwagę przy ocenie końcowej). Zaliczenia i egzaminy odbywają się w siedzibie Uczelni. W zakresie e-learningu uzupełnienia wymagają – podział godzin między zajęcia prowadzone w formie tradycyjnej i e-learningowej w sylabusie i uwzględnienie w przypadku przedmiotów prowadzonych w systemie blended-learning opisu części e-learningowej.

Ogólnie można stwierdzić, że sformułowane zasady prowadzenia zajęć na platformie e-learningowej pozwalają zapewnić bieżącą kontrolę postępów w nauce oraz weryfikację efektów kształcenia dla przedmiotów prowadzonych w tym systemie.

Odsiew na studiach stacjonarnych (zarówno na I, jak i na II stopniu) jest umiarkowany i wynosi odpowiednio 15% i 16%. Dla studiów niestacjonarnych jest on wyższy i wynosi: dla I stopnia 29%, a dla II stopnia 21%. Najwyższy odsiew występuje na III i I roku studiów niestacjonarnych I stopnia (wynosi odpowiednio 34,2% oraz 34%). Na pozostałych latach i poziomach odsiew jest umiarkowany. Dominującą przyczyną odsiewu są rezygnacje, nieuregulowanie płatności za studia, brak postępów w nauce. Poziom odsiewu nie wskazuje na istnienie niepożądanych zjawisk.

W zakresie systemu oceny efektów kształcenia student ma dostęp do podstawowych dokumentów w tym obszarze (m.in. Regulamin studiów, zasady dyplomowania). Na stronie internetowej w części dotyczącej jakości kształcenia na Wydziale, znajdują się dokumenty, które zawierają m.in. informacje na temat Opisu sposobów potwierdzania efektów na każdym etapie kształcenia (w tym praktyki, proces dyplomowania). Na uwagę zasługuje również fakt, że student posiada bardzo dobrą informację w zakresie wystawianych ocen w systemie LDL (platforma e-learningowa) oraz w Wirtualnym Dziekanacie.

Dostępność informacji na temat systemu oceny efektów kształcenia należy ocenić pozytywnie. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA studenci oznajmili, iż wymagania oraz forma weryfikacji efektów kształcenia jest każdorazowo przedstawiana na pierwszych zajęciach dydaktycznych przez nauczycieli akademickich. Dodatkowo, udostępnione elektronicznie sylabusy również zawierają pełne informacje na temat metod oceny efektów kształcenia na poszczególnych przedmiotach objętych programem kształcenia.

Dokumentacja toku studiów związana z potwierdzeniem uzyskania przez studenta zakładanych efektów kształcenia i kwalifikacji, tj. np. protokoły egzaminacyjne i dyplomy prowadzona jest prawidłowo.

Natomiast suplementy zawierają istotne uchybienia, bowiem w pkt. IV ust. 2 Standardy kształcenia – wpisywana jest niewłaściwa podstawa prawna. Należy bowiem wpisać rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki (Dz. U. Nr 164, poz. 1166, z późn. zm.).

2.4).

Uczelnia podjęła działania, które mają na celu monitorowanie losów absolwentów. Od roku akademickiego 2011/2012 Dział Praktyk i Karier prosi studentów kończących studia o wyrażenie zgody na udział w badaniu losów zawodowych absolwentów. Pierwsze badania losów absolwentów jest zaplanowane na marzec 2013 r. Uczelnia ma opracowaną koncepcję oraz metodykę badania. W utrzymaniu trwałych relacji z absolwentami istotną rolę odgrywa Klub Absolwenta działający na Uczelni. Dział Praktyk i Karier podejmuje współpracę z Klubem Absolwenta w zakresie promocji projektu monitoringu karier wśród absolwentów, celem uzyskania jak największej stopy zwrotu ankiet od respondentów, a także dotarcia do wcześniejszych roczników absolwentów, którzy będą mogli dołączyć do badania po

podpisaniu odpowiednich klauzul, dotyczących zgody na przetwarzanie danych osobowych w związku z badaniem.

Uczelnia podjęła także działania mające na celu przeprowadzenie badań dotyczących satysfakcji studentów Uczelni (edycja 2011 i 2012) oraz badania kompetencji i umiejętności absolwentów na rynku pracy.

Rozpoczęte prace należy wysoko ocenić jako działania systemowe w tym zakresie.

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

Ogólna ocena wylosowanych prac dyplomowych jest pozytywna. Wylosowane prace dyplomowe odpowiadają standardowi dla tego typu prac. Niektóre z nich są jednak zbyt opisowe, nie zawierające części praktycznej.

2.5).

W Raporcie Zespołu Oceniającego na kierunku *ekonomia* (ocena dokonana w dniach 4 i 5 grudnia 2006 r.) zawartych było kilka uwag mieszczących się w zakresie tego kryterium oceny. Uwagi te dotyczyły m.in.:

- słabego opracowania części empirycznej niektórych prac,
- formułowania tematów prac w sposób zbyt ogólny i nie mieszczący się w kanonie kierunku *ekonomia*,
- konieczności doskonalenia formy egzaminu dyplomowego,
- konieczności wprowadzenia wymogu uzasadniania przez promotora oceny prowadzonej pracy dyplomowej,
- zwiększenia udziału na studiach II stopnia (magisterskich) promotorów ze stopniem naukowym doktora habilitowanego lub tytułem naukowym profesora,
- wprowadzenia zasady, że gdy pracę prowadzi pracownik ze stopniem naukowym doktora recenzentem powinien być pracownik z grupy samodzielnych nauczycieli akademickich oraz
- dalszego doskonalenia i uzupełnienia informacji zawartych w sylabusach.

Wiele z tych uwag zostało uwzględnionych, szczególnie jeśli chodzi o prace magisterskie. Prace licencjackie są na przeciętnym poziomie, na ogół opisowe. Zjawiskiem, na które należałoby zwrócić szczególną uwagę jest zbyt częste cytowanie źródeł internetowych, w przypadkach, gdy dane zagadnienie bardzo dobrze opisuje literatura książkowa. Stopień praktyczności prac można uznać za poprawny, ale w wielu przypadkach powinien być rozwijany.

Na egzaminie dyplomowym w odniesieniu do wylosowanych prac pytania były zróżnicowane i nie budziły zastrzeżeń.

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego: *w pełni*

2.1) Senat Uczelni dla kierunku *ekonomia* określił efekty kształcenia zgodnie z zasadami KKK. Pewne wątpliwości budzi sposób określenia wzajemnych relacji, szczególnie pomiędzy efektami modułowymi oraz kierunkowymi, a także między przedmiotowymi oraz modułowymi. Efekty kierunkowe powinny być zrealizowane poprzez efekty modułowe (i to jest przedstawione w macierzy efektów kształcenia), ale również należy wskazać jakie efekty modułowe zostaną osiągnięte w przypadku realizacji efektów przedmiotowych (w tym przypadku brak jest analogicznej tabeli odniesień efektów przedmiotowych do modułowych). Powoduje to, że w takim przypadku nie można jednoznacznie określić czy każdy efekt kierunkowy zostanie osiągnięty po zrealizowaniu wszystkich przedmiotów i modułów.

W ofercie kształcenia znajdują się dwie specjalności, które merytorycznie są bardzo zbliżone do kanonu zarządzania, tj. "Zarządzanie projektami" oraz "Praktyka zarządzania ludźmi w organizacji", a nie ekonomii. Specjalności te powinny w większym zakresie odpowiadać aspektom ekonomicznym, tym bardziej, że Wydział nie wskazał dyscypliny zarządzanie, jako tej, do której odnoszą się efekty kształcenia.

W ocenie studentów, proponowane treści i zakładane efekty kształcenia są odpowiednie do podjęcia w przyszłości pracy zawodowej związanej ze studiowanym kierunkiem i umożliwiają sprawne wejście na rynek pracy.

2.2) Efekty kierunkowe są sformułowane w sposób zrozumiały i poprawny merytorycznie. Efekty dla poszczególnych modułów są określone na ogół w sposób prawidłowy, ale ich liczba jest bardzo duża. Tak znaczna liczba efektów dla niektórych modułów, komplikuje określenie ich wzajemnych relacji, szczególnie że Wydział zdefiniował dodatkowo osobny poziom efektów dla modułów. Niektóre z efektów modułowych wymagają modyfikacji brzmienia lub ich kwalifikacji do odpowiedniej grupy (wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne). W sylabusach prawidłowo określone są efekty dla poszczególnych przedmiotów.

2.3) Wydział posiada system weryfikacji efektów kształcenia. Dokonywana jest archiwizacja prac egzaminacyjnych. Prawidłowo przebiega proces dyplomowania. Monitorowana powinna być jakość prac dyplomowych (przede wszystkim z punktu widzenia ich stopnia praktyczności) oraz zgodność z dyscypliną ekonomii. Wydział prawidłowo weryfikuje efekty kształcenia w przypadku zajęć prowadzonych na platformie e-learningowej. Udostępnia jest też informacja o systemie weryfikacji efektów kształcenia.

2.4) Uczelnia podjęła działania, które mają na celu monitorowanie losów absolwentów. Obejmują one m.in. takie działania jak ankietyzacja absolwentów, współpraca z absolwentami w ramach Klubu Absolwenta oraz badania dotyczące satysfakcji studentów Uczelni. Uczelnia ma opracowaną metodykę badań w tym zakresie. Rozpoczęte prace należy wysoko ocenić jako działania systemowe.

Wiele z uwag sformułowanych przez PKA podczas poprzedniej oceny odnoszących się do powyższego kryterium zostało uwzględnionych. Podobne uwagi jak w poprzednim raporcie można sformułować w odniesieniu do niewystarczającego poziomu praktyczności niektórych prac.

Kryterium 3. Program studiów a możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia

3.1).

Program studiów dla pierwszego roku został opracowany zgodnie z wymogami Krajowych Ram Kwalifikacji. Rada Wydziału uchwaliła 11 czerwca 2012 r. program kształcenia dla kierunku *ekonomia*, zarówno dla studiów I stopnia, jak również II stopnia. Częścią uchwalonego programu kształcenia jest program studiów. W programie studiów określone są m.in.: forma studiów, liczba semestrów i łączna liczbę punktów ECTS w toku studiów. Wydział określi moduły kształcenia. Plan studiów ma dobrze określoną strukturę. Na I stopniu w strukturze planu studiów występuje 10 modułów, a na stopniu II 6 modułów. Są one opisane w sposób analogiczny do sylabusu przedmiotu.

Program kształcenia dla studentów 2 i 3 roku prowadzony jest w oparciu o standardy kształcenia, które obowiązywały w chwili rozpoczęcia danego toku studiów. Plan studiów stacjonarnych I stopnia dla każdej ze specjalności przewiduje 6 semestrów. Łączna liczba godzin w toku studiów wynosi 1.890. Łączna liczba punktów ECTS wynosi 180. W planie studiów znajdują się zajęcia z języków obcych w wymiarze 360 h (12 pkt. ECTS) oraz technologii informacyjnej w wymiarze 45 h (2 pkt. ECTS). Programy nauczania obejmują treści poszerzające wiedzę ogólną w wymiarze 60 godzin, za które przypisanych jest 6 pkt. ECTS. Program studiów przewiduje zajęcia z ochrony własności intelektualnej.

Plan studiów obejmuje wszystkie treści kształcenia podstawowego i kierunkowego przewidziane standardem. W programie studiów licencjackich przewidziany jest pełny wymiar godzin z przedmiotów obejmujących treści kształcenia podstawowego oraz kierunkowego. Każdy z przedmiotów obu tych grup, posiada co najmniej wymaganą standardem liczbę godzin (podstawowe 435 h za 47 pkt. ECTS, kierunkowe 225 h za 28 pkt. ECTS).

Studenci studiujący obecnie na roku 2 i 3 mają możliwość wyboru w toku studiów przedmiotów specjalnościowych (150 h) oraz przedmiotów z bloku do wyboru (300 h), seminaRIA (30 h) oraz poszerzających wiedzę ogólną (60 h), co stanowi ponad 30% godzin zajęć.

Plan studiów niestacjonarnych I stopnia przewiduje łącznie 1.350 godzin kształcenia oraz 180 punktów ECTS. Plan studiów zbudowany jest analogicznie jak dla studiów stacjonarnych. Przedmioty do wyboru stanowią ponad 30 % ogólnej liczby godzin. Za przygotowanie pracy dyplomowej student zarówno studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych otrzymuje 10 punktów ECTS. Liczba godzin przedmiotów kształcenia podstawowego i kierunkowego, w niektórych przypadkach jest mniejsza niż na studiach stacjonarnych, ale spełnia wymogi standardu.

Plan studiów stacjonarnych II stopnia przewiduje 900 godzin. Studenci wszystkich specjalności w toku studiów otrzymują 120 punktów ECTS. Grupa przedmiotów treści podstawowych obejmuje 180 h (180 h standard) oraz 33 punktów ECTS (24 standard). Grupa przedmiotów treści kierunkowych obejmuje 120 h (120 h wg standardu) oraz 18 punktów ECTS (17 standard). Student w toku studiów ma możliwość wyboru ponad 30% ogólnej liczby godzin (przedmioty do wyboru - 210 h, specjalnościowe – 180 h oraz seminarium 60 h, co daje łącznie 450 h).

Plan studiów niestacjonarnych II stopnia przewiduje 690 h oraz 120 punktów ECTS. Liczba godzin oraz liczba punktów ECTS z przedmiotów podstawowych i kierunkowych jest dokładnie taka sama jak dla studiów stacjonarnych. Liczba godzin przedmiotów kształcenia podstawowego i kierunkowego, w niektórych przypadkach jest mniejsza niż na studiach stacjonarnych, ale spełnia wymogi standardu. Za przygotowanie pracy magisterskiej student zarówno studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych otrzymuje 20 punktów ECTS.

Ponadto w programie studiów I stopnia przewidziane są praktyki w wymiarze 160 h. Na podstawie przeglądu planu studiów dla studentów 2 i 3 roku można stwierdzić, że spełnia on wymagania rozporządzenia MNiSW z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki, zarówno dla studiów I i II stopnia oraz stacjonarnych i niestacjonarnych.

Okres kształcenia wynosi dla studiów I stopnia 6 semestrów, a dla studiów II stopnia 4 semestry.

System POLON, w którym prowadzony jest rejestr kierunków studiów wskazuje, że zarejestrowano tam kierunek *ekonomia* - studia II stopnia stacjonarne i niestacjonarne składające się tylko z 3 semestrów i 90 punktów ECTS, co jest sprzeczne z przyjętym

programem kształcenia przez Senatu Uczelni oraz z przedstawionym Zespołowi Wizytującemu do oceny 4 semestralnym z 120 punktami ECTS programem kształcenia na tym kierunku, Pomimo zwrócenia uwagi przez Zespół Wizytujący o błędnym wpisie w systemie POLON, do dnia dzisiejszego nie został on skorygowany.

Rozkład godzin w poszczególnych semestrach i latach jest równomierny, oprócz ostatniego semestru, w którym liczba godzin w semestrze jest niższa (zarówno na studiach I, jak i II stopnia). Taki rozkład godzin pozwala na racjonalne planowanie zajęć i równomierne obciążenie pracą studenta.

Na studiach I stopnia proporcja pomiędzy liczbą zajęć ćwiczeniowych i wykładowych jest prawidłowa. W toku studiów I stopnia występuje ok. 68% zajęć o charakterze aktywnym (ćwiczenia, konwersatoria oraz laboratoria komputerowe). Przyjęta i określona w opisie przedmiotu forma zajęć jest odpowiednia do specyfiki przedmiotu.

Przedmioty specjalnościowe stanowią łącznie 180 h, za które student otrzymuje 20 pkt. ECTS. Ponadto student wybiera przedmioty z zestawu liczącego 300 h, z których niektóre przedmioty są dedykowane dla konkretnej specjalności. Takie rozwiązanie należy ocenić pozytywnie, ponieważ student ma łącznie odpowiednią liczbę godzin o charakterze specjalnościowym, zapewniającą zdobycie specjalistycznych umiejętności, a jednocześnie zestaw tych przedmiotów jest elastyczny, mogąc być kształtowany przez studenta (ewentualnie w porozumieniu z promotorem). Wymiar zajęć specjalnościowych jest proporcjonalnie mniejszy na studiach niestacjonarnych.

Dobór i treść przedmiotów specjalnościowych jest adekwatny do nazwy specjalności i jej celów.

Na studiach II stopnia struktura zajęć, proporcja poszczególnych modułów planu studiów, dobór i treści przedmiotów nie budzą zastrzeżeń.

Stosowane metody kształcenia obejmują m.in. konwersatoria oraz przygotowanie referatów i prezentacji. Na podstawie określonych w karcie opisu przedmiotu można stwierdzić, że zakres stosowanych metod nie jest duży. Bardzo rzadko występują takie metody jak studia przypadków, gry, inne formy aktywności studentów, natomiast bardzo często występuje przygotowanie referatów i prezentacji. W większym zakresie powinny być stosowane metody aktywizujące studentów, szczególnie na tych przedmiotach, gdzie występuje znaczny udział pracy własnej w strukturze nakładu pracy studenta.

Na ogół dobór metod, z powyższym zastrzeżeniem, jest adekwatny do formy i treści przedmiotu i pozwala na weryfikację celów i efektów określonych dla danego przedmiotu.

Podsumowując można stwierdzić, że dobór treści kształcenia, formy prowadzenia zajęć oraz stosowane metody dydaktyczne określone są w sposób umożliwiający osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia dla kierunku *ekonomia*.

Uczelnia prowadzi również potoki w języku angielskim, w tym również studia walidowane przez Uniwersytet Walijski. Dotyczy to zarówno studiów I i II stopnia. Absolwent walidowanego potoku otrzymuje dodatkowo dyplom Uniwersytetu Walijskiego.

Ścieżka w języku angielskim dotyczy 268 studentów, czyli 33 % studentów kierunku. Raport Samooceny nie zawierał informacji o przyjętym przez Senat Uczelni programie kształcenia w języku angielskim, brak jest efektów kształcenia zaprezentowanych w języku angielskim, brak jest siatki przedmiotowej dla toku realizowanego w języku angielskim. Jeżeli tok angielski jest tylko prostym przeniesieniem programu z toku polskojęzycznego zatwierdzonego przez Senat, to w toku angielskojęzycznym nie powinny pojawić się zupełnie inne przedmioty niż w toku polskojęzycznym. Z taką sytuacją zetknął się Zespół wizytujący w czasie hospitacji wizytując zajęcia z przedmiotu „Accounting” dla 3 roku niestacjonarnych studiów I stopnia.

W przedstawionych statystykach liczebności grup studenckich wynika, że kształcenie na ścieżce w języku angielskim dotyczy 268 studentów, czyli 33% ogólnej liczebności, w tym na studiach I stopnia 187 (50%) oraz na studiach II stopnia 81 (19%) – patrz Tabela 1.

Tabela nr 1. Liczba studentów kierunku ekonomia (stan: 21.12.2012)

	I rok	II rok	III rok	suma
I stopień	226	94	55	375
II stopień	264	163	-	427
Ogółem	490	257	55	802
w tym: obcokrajowcy				
	I rok	II rok	III rok	suma
I stopień	151 (67%)	43 (46%)	18 (33%)	212 (57%)
II stopień	93 (35%)	40 (25%)	-	133 (31%)
Ogółem	244 (50%)	83 (32%)	18 (33%)	345 (43%)

Ścieżka w języku polskim				
	I rok	II rok	III rok	Suma
I stopień	90 (40%)	59 (63%)	39 (71%)	188 (50%)
II stopień	209 (79%)	137 (84%)	-	346 (81%)
Ogółem	299 (61%)	196 (76%)	39 (71%)	534 (67%)
w tym: obcokrajowcy				
	I rok	II rok	III rok	Suma
I stopień	24 (27%)	10 (17%)	7 (18%)	41 (22%)
II stopień	46 (22%)	19 (14%)	-	65 (19%)
Ogółem	70 (23%)	29 (15%)	7 (18%)	106 (20%)

Ścieżka w języku angielskim				
	I rok	II rok	III rok	Suma
I stopień	136 (60%)	35 (37%)	16 (29%)	187 (50%)
II stopień	55 (21%)	26 (16%)	-	81 (19%)
Ogółem	191 (39%)	61 (24%)	16 (29%)	268 (33%)
w tym: obcokrajowcy				
	I rok	II rok	III rok	suma
I stopień	127 (93%)	33 (94%)	11 (69%)	171 (91%)
II stopień	47 (85%)	21 (81%)	-	68 (84%)
Ogółem	174 (91%)	54 (89%)	11 (69%)	239 (89%)

Podczas spotkania, studenci podkreślali, że przedstawiane na zajęciach dydaktycznych treści kształcenia są adekwatne do wymagań, jakie pracodawcy stawiają absolwentom ocenianego kierunku. W opinii studentów, stosowane metody dydaktyczne takie jak np. prezentacje, dyskusje lub pogadanki, sprzyjają osiągnięciu zakładanych efektów kształcenia i umożliwiają odpowiednie przygotowanie do podjęcia pracy zawodowej w przyszłości.

W Uczelni Łazarskiego prowadzone są zajęcia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość jako zajęcia uzupełniające oraz wspomagające tradycyjny proces kształcenia, za pomocą platformy internetowej dostępnej po uzyskaniu odpowiedniego hasła. Określone przez Wydział zasady prowadzenia zajęć na platformie e-learningowej, w ocenie Zespołu wizytującego, zapewniają bieżącą kontrolę oraz weryfikację efektów kształcenia. Ocena wykorzystania metod i technik kształcenia na odległość przez studentów nie była

możliwa. Powodem tego był brak rozeznania tych zagadnień wśród studentów obecnych na spotkaniu z Zespołem Oceniającym PKA.

Na Wydziale funkcjonuje system oceny nakładu pracy studenta oparty na punktacji ECTS. Program studiów kierunku *ekonomia* dla studentów rozpoczynających kształcenia od r.a. 2012/2013 przewiduje łącznie 180 punktów ECTS na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych I stopnia oraz 120 punktów dla studiów II stopnia.

Program studiów I stopnia określa łączną liczbę punktów ECTS, którą student musi uzyskać na zajęciach wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów (160 pkt.), łączną liczbę punktów ECTS, którą student musi uzyskać w ramach zajęć z zakresu nauk podstawowych, do których odnoszą się efekty kształcenia dla określonego kierunku, poziomu i profilu kształcenia (6 pkt.) oraz łączną liczbę punktów ECTS, którą student musi uzyskać w ramach zajęć o charakterze praktycznym, w tym zajęć laboratoryjnych i projektowych (35 pkt.). Wątpliwości budzi duża liczba punktów ECTS za zajęcia z bezpośrednim udziałem nauczyciela akademickiego. Przyjęta liczba 160 pkt. odpowiada 4.000 godzinom z bezpośrednim udziałem nauczyciela, co wydaje się być wielkością zawyżoną i nie wynika to z bilansu punktów ECTS zawartego w sylabusach.

Moduły w ramach których student dokonuje wyboru stanowią 89 punktów ECTS. Z kolei program studiów II stopnia określa łączną liczbę punktów ECTS, którą student musi uzyskać na zajęciach wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów (108 pkt.), łączną liczbę punktów, którą student musi uzyskać w ramach zajęć z zakresu nauk podstawowych, do których odnoszą się efekty kształcenia (14 pkt.) oraz łączną liczbę punktów, którą student musi uzyskać w ramach zajęć o charakterze praktycznym, (42 pkt.). Przedmioty do wyboru stanowią łącznie 63 pkt ECTS, co znacznie przekracza 30 % ogólnej liczby punktów ECTS.

Sylabusy poszczególnych przedmiotów określają nakład pracy studenta w części „Bilans punktów ECTS. Obciążenie pracą studenta”. Struktura godzinowa przedmiotu jest podzielona na kilka części, które w sposób adekwatny oddają strukturę nakładu pracy studenta, m.in. wydzielone są liczby godzin przeznaczone na pracę własną, w tym przygotowanie do zajęć, przygotowanie do sprawdzianów i egzaminów, godziny kontaktowe, itp.

Wydział przelicza nakład pracy w proporcji 1 punkt ECTS – 25 godzin pracy. W toku studiów daje to 4.500 h dla studiów I stopnia oraz 3.000 dla studiów II stopnia. Struktura nakładu pracy studenta zakłada wysoki udział pracy własnej, szczególnie na studiach niestacjonarnych. Jest to uzasadnione, jednak można rozważyć w wielu przypadkach większy udział metod aktywizujących studenta – np. prace projektowe, studyjne, analityczne, ćwiczenia wymagające samodzielnego przygotowania, itp. Dotyczy to głównie studentów studiów niestacjonarnych, dla których nakład pracy własnej jest znacznie większy.

Dla studentów studiujących obecnie na 2 i 3 roku ogólna liczba punktów ECTS jest zgodna ze standardem. Liczba punktów ECTS jest taka sama dla studiów stacjonarnych i niestacjonarnych. Prawdłowo są przypisane punkty ECTS do przedmiotów podstawowych i kierunkowych. Również do przedmiotów z zakresu innych wymagań standardu przypisana jest co najmniej wymagana liczba punktów ECTS. Za zajęcia seminaryjne, przygotowanie pracy dyplomowej oraz przygotowanie do egzaminu dyplomowego student otrzymuje właściwą liczbę punktów ECTS, zarówno na studiach I, jak i II stopnia (odpowiednio 10 i 20). Rozkład punktów ECTS w poszczególnych semestrach jest zestandaryzowany i wynosi dokładnie po 30 punktów.

Liczba punktów przypisana poszczególnym przedmiotom uwzględnia ich stopień trudności i obciążenie samodzielną pracą.

W opinii studentów, nakład pracy oraz wymiar czasowy jest określony odpowiednio i umożliwia w pełni osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia przez przeciętnego studenta.

W oparciu o analizę systemu ECTS można stwierdzić, że spełnione są warunki określone w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia w części dotyczącej określania łącznej liczby punktów ECTS oraz rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 września 2011 r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia zajęć zaliczonych przez studenta. Dla cykli kształcenia, które rozpoczęły studia w poprzednich latach akademickich spełnione są warunki określone w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2006 r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia osiągnięć studenta.

Uczelnia uczestniczy w programie wymiany Erasmus. W r.a. 2010/2011 w wymianie akademickiej w ramach programu Erasmus uczestniczyło 142 studentów, a w r.a. 2011/2012 – 118. W programie Leonardo da Vinci, w ramach którego Uczelnia kieruje absolwentów na staże zagraniczne, w r.a. 2010/2011 wzięło udział 27 osób, a r.a. 2011/2012 wzięło udział 35 osób. W r.a. 2012/2013 w programie Leonardo da Vinci ma wziąć udział 30 osób. Uczelnia stwarza studentom duże możliwości wyjazdów zagranicznych, realizując programy wymiany studentów.

Uczelnia wykorzystuje możliwości systemu punktów ECTS. Studenci mają świadomość czym charakteryzuje się ten system i jakie stwarza możliwości.

Program kształcenia na ocenianym kierunku umożliwia indywidualizację programu kształcenia w oparciu o system punktów ECTS. Studenci studiów I stopnia i II stopnia mają możliwość wyboru odpowiedniej liczby przedmiotów w ramach „Modułu treści do wyboru” oraz mogą także wybrać interesujący ich zestaw przedmiotów w ramach modułów specjalności.

Stosowany na Uczelni system punktów ECTS spełnia przyjęte standardy 30 punktów ECTS za semestr i umożliwia bezproblemowy transfer osiągnięć m.in. w ramach wymiany międzyuczelnianej.

Uczelnia umożliwia i wspiera program wymiany międzyuczelnianej Erasmus. W poprzednim roku akademickim w ramach wspomnianego programu studia na zagranicznej uczelni podjęło 7 studentów ocenianego kierunku, natomiast Uczelnia przyjęła 38 studentów zagranicznych.

Plan studiów, zarówno I jak i II stopnia posiada dobrze określoną strukturę modułów. Obok takich modułów jak podstawowy, kierunkowy, praktyk i moduł specjalnościowy w programie studiów znajdują się również moduły: praktycznych kompetencji naukowo-zawodowych, treści poszerzających wiedzę ogólną, przedmiotów do wyboru, itp. Kolejność modułów jest logiczna, zachowana jest następstwo merytoryczne przedmiotów. Biorąc pod uwagę przedmioty, w pierwszej kolejności realizowane są przedmioty podstawowe i kierunkowe, następnie specjalnościowe (od IV semestru na studiach licencjackich i II semestru na magisterskich).

Sekwencja przedmiotów nie budzi zastrzeżeń, przestrzegana jest ściśle kolejność modułów. Wobec powyższego można stwierdzić, że kolejność wszystkich przedmiotów składających się na program kierunku *ekonomia* jest prawidłowa.

Zgodnie z opinią studentów, sekwencja przedmiotów w cyklu kształcenia jest odpowiednia. Jak podkreślono podczas spotkania, stopień trudności przedstawianych treści kształcenia narasta stopniowo i nie stwierdzono braków podstawowej wiedzy i umiejętności, podczas uczestnictwa w zajęciach o tematyce zaawansowanej.

Student studiów stacjonarnych i niestacjonarnych I stopnia na Uczelni Łazarskiego, na kierunku *ekonomia*, zobowiązany jest do odbycia w trakcie studiów praktyki wynikającej ze standardów kształcenia w wymiarze 160 godzin zegarowych. Studentów obowiązuje „Regulamin studenckich praktyk zawodowych Uczelni Łazarskiego” wprowadzony Zarządzeniem Nr 9/10 Rektora z dnia 30 września 2012 r. Określa on w sposób stosunkowo szczegółowy zasady odbywania praktyk w Uczelni, m.in. zasady organizowania praktyk, zaliczania praktyk, warunki zwolnienia z praktyki, itp. Program praktyk dla kierunku *ekonomia*, stanowi załącznik do ww. zarządzenia. Zakres tematyczny praktyk i sformułowane efekty kształcenia w opisie modułu praktyk nie budzą zastrzeżeń. W opisie modułu praktyk, efekty powinny być odniesione do efektów kierunkowych.

Praktyki organizuje, koordynuje ich przebieg oraz sprawuje formalny nadzór Dział Praktyk i Karier. Dział ten prowadzi ewidencję studentów odbywających praktyki, podpisuje porozumienia z organizacjami przyjmującymi na praktyki, akceptuje programy praktyk w przypadku praktyk organizowanych indywidualnie

Miejsca, w których studenci odbywają praktykę umożliwiają realizację celów oraz efektów, które są sformułowane w regulaminie praktyk dla kierunku *ekonomia*. Studenci mają bardzo dobrą informację o praktykach na stronie internetowej (m.in. oprócz niezbędnych dokumentów, dokładnie opisana jest procedura organizowania praktyk).

Biorąc pod uwagę program praktyk, ich wymiar, miejsca odbywania oraz sformułowane zasady w tym zakresie, można stwierdzić, że proces realizacji praktyk zorganizowany jest bardzo dobrze i zapewnia osiągnięcie założonych celów i efektów.

Plan studiów przewiduje kilka form zajęć. Zajęcia wykładowe odbywają się w grupach ok. 140 studentów. W pojedynczym przypadku grupa wykładowa liczy 317 osób, co jest uzasadnione, jest to bowiem wykład prowadzony przez osobę o uznanym dorobku z zakresu prawa (prof. R. Gwiazdowski). Średnia liczebność grup ćwiczeniowych (semestr zimowy 2012/2013) wynosi 32 osoby na studiach stacjonarnych (I i II stopień), natomiast największa grupa liczy 40 studentów. Grupy konwersatoryjne są bardzo duże, liczące nawet 70 osób. Z istoty konwersatorium wynika, że w dużym stopniu powinny one angażować studentów w dyskusję, co w tak dużej grupie jest utrudnione. Grupy seminaryjne są niewielkie.

Z kolei na studiach niestacjonarnych wykłady odbywają się dla grup max. 135, średnio 95 osób, ćwiczenia max. 37, średnio 22 osoby, konwersatoria max. 76, średnio 39 osób. Grupy seminaryjne liczą do 12 osób.

Liczebność grup wykładowych, ćwiczeniowych oraz seminaryjnych nie budzi zastrzeżeń i nie jest przeszkodą w skutecznej realizacji procesu kształcenia i osiągania efektów kształcenia, natomiast liczebność grup konwersatoryjnych jest zbyt duża.

Zajęcia zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych odbywają się w blokach 55 minutowych z przerwami 10 minut. Zajęcia są na ogół łączone po dwa bloki, co daje w sumie dwie godziny zegarowe. Zajęcia nie są nadmiernie blokowane, a okienka w planie występują sporadycznie. Natomiast mankamentem planu jest bardzo duża intensywność zajęć na studiach niestacjonarnych. Zajęcia odbywają się na ogół w trybie sobotnio – niedzielny i często trwają zarówno w sobotę, jak i niedziele od godziny 8.00 do 21.00. Plan zajęć przewiduje 5 zjazdów. Rozważenia wymaga zwiększenie liczby zjazdów, wykorzystując dodatkowe terminy zajęć przewidziane w harmonogramie roku akademickiego.

Studenci wiedzą, jakie umiejętności powinni posiadać po ukończeniu ocenianego kierunku studiów. Są świadomi aktualnych wymagań rynku pracy, i w ich opinii realizowany program kształcenia w dużym stopniu pozwoli te wymagania spełnić.

Podczas zajęć stosowane są różne formy aktywizacji studentów takie jak dyskusje, case study, czy prezentacje, co w opinii studentów pozytywnie wpływa na rozwój i w znacznym stopniu ułatwia realizację zakładanych efektów kształcenia.

Studenci wybitnie uzdolnieni na kierunku *ekonomia* w ramach indywidualizacji procesu kształcenia mają możliwość przewidzianą Regulaminem studiów, ubiegania się o indywidualną organizację studiów (Rozdział X) oraz indywidualny plan studiów i program kształcenia (Rozdział IX). Regulamin studiów syntetycznie i jasno określa zasady indywidualizacji studiów. Studenci niepełnosprawni mogą ubiegać się o dostosowanie organizacji studiowania do rodzaju niepełnosprawności. Uczelnia przywiązuje wagę do tego zagadnienia ponieważ poświęcony jest mu osobny rozdział Regulaminu studiów (r. III). Dostosowanie to może obejmować m.in.: zmianę formy egzaminów i zaliczeń, zmianę warunków uczestnictwa w zajęciach, uczestnictwo w zajęciach asystenta osoby niepełnosprawnej oraz korzystania z usług własnego tłumacza języka migowego. Zasady indywidualizacji procesu kształcenia, w szczególności w stosunku do osób niepełnosprawnych należy ocenić bardzo wysoko.

Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA, studenci pozytywnie ocenili możliwości indywidualizacji procesu kształcenia.

Zgodnie z regulaminem studiów, student może otrzymać zgodę Dziekana na indywidualny plan studiów i program kształcenia oraz indywidualną organizację studiów.

Zgoda na indywidualny plan studiów i program kształcenia obejmuje m.in. możliwość uczęszczania na przedmioty innych kierunków lub specjalności, przy jednoczesnym obowiązku realizacji efektów kształcenia.

Przyznanie indywidualnej organizacji studiów umożliwia elastyczne ustalenie warunków odbywania studiów, przy zachowaniu wszystkich wymagań programu i planu kształcenia.

Każdy student z niepełnosprawnością, może ubiegać się o indywidualny tok studiów, który pozwala na dostosowanie organizacji i realizacji procesu dydaktycznego oraz dostosowanie warunków odbywania studiów do szczególnych potrzeb studenta będącego osobą niepełnosprawną. Dostosowania dokonuje Dziekan Wydziału na wniosek studenta, który powinien zawierać opis potrzeb i oczekiwań studenta związanych z rodzajem niepełnosprawności. Studentami takimi opiekują się właściwi dziekani i prodziekani ds. studenckich, którzy m.in. tworzą bazę danych niepełnosprawnych studentów Uczelni, organizują spotkania integracyjne, reprezentują interesy studentów niepełnosprawnych wewnątrz i na zewnątrz Uczelni.

3.2)

Podsumowując można stwierdzić, że program studiów umożliwia osiągnięcie celów i efektów kształcenia, tak jak zostało to założone przez Uczelnię dla kierunku *ekonomia*. Cele realizacji poszczególnych przedmiotów określone w sylabusie są zgodne z efektami kierunku, a treści programowe i metody dydaktyczne sformułowane dla poszczególnych przedmiotów (modułów) odpowiadają celom i założeniom określonym dla kierunku *ekonomia*. Mankamentem w tym zakresie jest brak odniesienia efektów przedmiotowych w niektórych sylabusach do efektów sformułowanych dla modułu oraz w niektórych przypadkach brak odniesienia efektów modułowych do kierunkowych.

3.3).

W Raporcie Zespołu Oceniającego na kierunku *ekonomia* (ocena w dniach 4 i 5 grudnia 2006 r.) zawartych było kilka uwag mieszczących się w zakresie tego kryterium oceny. Uwagi te dotyczyły m.in.:

- organizacji studiów niestacjonarnych, która wymagała wprowadzenia większej liczby zjazdów, tak by wyeliminować prowadzenie zajęć od 8 do 21,
- archiwizowania prac kontrolnych ilustrujących weryfikację pracy własnej studenta oraz stopień wymagań wobec studentów, a także prac egzaminacyjnych.

Wydział obecnie archiwizuje prace, z tym że powinien zwrócić większą uwagę na kompletność archiwizowanych prac ze wszystkich przedmiotów oraz określenie wymagań stawianych wobec studentów w sylabusach.

Natomiast uwaga dotycząca organizacji studiów niestacjonarnych w pełni się powtarza. Zajęcia na zjazdach planowane są od godziny 8.00 do 21.00, na ogół bez dłuższej przerwy. Wydział minimalizuje liczbę zjazdów co negatywnie wpływa na skuteczność zdobywania wiedzy przez studentów.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego: *w pełni*

3.1) Biorąc pod uwagę merytoryczne treści programu studiów, ocenę czasu trwania studiów i sposób określania nakładu pracy, w tym możliwości przenoszenia osiągnięć studenta, sposób organizowania i kontrolowania praktyk oraz organizację toku studiów można stwierdzić, że program studiów umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Doskonalenia wymagają takie zagadnienia jak: wzbogacenie metod kształcenia w większym stopniu aktywizujących studentów oraz zmniejszenie liczebności grup konwersatoryjnych.

System POLON, w którym prowadzony jest rejestr kierunków studiów wskazuje, że zarejestrowano tam kierunek *ekonomia* - studia II stopnia stacjonarne i niestacjonarne składające się tylko z 3 semestrów i 90 punktów ECTS, co jest sprzeczne z przyjętym programem kształcenia przez Senatu Uczelni oraz z przedstawionym Zespołowi Wizytującemu do oceny 4 semestralnym z 120 punktami ECTS programem kształcenia na tym kierunku,

Uczelnia prowadzi tok studiów w języku angielskim. Raport Samooceny nie zawierał informacji o przyjętym przez Senat Uczelni programie kształcenia w języku angielskim, brak jest efektów kształcenia, siatki przedmiotowej dla toku realizowanego w języku angielskim.

Na wysoką ocenę w zakresie tego kryterium zasługują duże możliwości wyjazdów zagranicznych, możliwości indywidualizacji studiów dla studentów niepełnosprawnych oraz bardzo dobra organizacja praktyk studenckich.

3.2) Zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy i metody dydaktyczne są ze sobą powiązane. Mankamentem jest brak odniesienia efektów przedmiotowych w niektórych sylabusach do efektów sformułowanych dla modułu oraz w niektórych przypadkach brak odniesienia efektów modułowych do kierunkowych. Wymaga to uzupełnienia, co da pełną informację o powiązaniach pomiędzy efektami kształcenia sformułowanymi dla różnych poziomów, tym samym pozwoli na systemową ocenę stopnia realizacji efektów kształcenia.

3.3) W stosunku do poprzedniej oceny nie została uwzględniona uwaga dotycząca organizacji zajęć na studiach niestacjonarnych. Zajęcia nadal odbywają się z bardzo dużą intensywnością, przy stosunkowo małej liczbie zjazdów.

Kryterium 4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zrealizowania celów edukacyjnych programu studiów

4.1).

Kadrę dydaktyczną na kierunku *ekonomia* tworzy szeroki krąg osób na który składa się 16 samodzielnych pracowników, 32 adiunktów oraz 18 magistrów. Wykaz nauczycieli zaprezentowany w Raporcie Samooceny (bez magistrów) jak i uzupełniony w czasie wizytacji o osoby z tytułem zawodowym magistra jest nie kompletny, ponieważ brak jest osób prowadzących zajęcia dla toku angielskojęzycznego (nie wskazano przedmiotów z tego toku), a dodatkowo w czasie wizytacji hospitowano 3 zajęcia osób nie wykazanych wśród kadry nauczającej na tym kierunku.

Szeroki krąg kadry, a w szczególności samodzielnych pracowników nauki, jest sprzyjającym elementem w osiągnięciu zakładanych efektów kształcenia. Przydział zajęć należy ocenić jako zgodny z merytorycznym doświadczeniem prowadzącego.

Załącznik nr 5 Nauczyciele akademicki realizujący zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów, w tym stanowiący minimum kadrowe.

Cz. I. minimum kadrowe. Cz. II. pozostali nauczyciele akademicki.

4.2).

Teczki osobowe zawierają dokumenty pozwalające na ocenę, czy nauczyciel akademicki spełnia wymagania do zaliczenia do minimum kadrowego na kierunku ekonomia, tj. czy posiada odpowiednie kwalifikacje naukowe (stopnie i tytuły naukowe oraz dorobek lub posiada doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią, związane z umiejętnościami wskazanymi w opisie efektów kształcenia dla ocenianego kierunku studiów – zgodnie z wymaganiami określonymi w § 12 ust. 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia Dz. U. Nr 243, poz. 1445, z późn. zm.), w jakim wymiarze realizują pensum dydaktyczne, a także czy złożył nie później niż do dnia 30 czerwca roku poprzedzającego rok akademicki oświadczenie o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego na studiach pierwszego i drugiego stopnia na kierunku *ekonomia* w Uczelni Łazarskiego w Warszawie, zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 112a ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r., poz. 572 i 742).

Zgodnie z informacjami zawartymi w tych oświadczeniach wszystkie wskazane do minimum kadrowego osoby stanowią minimum kadrowe nie więcej niż dwukrotnie, a także są zatrudnione w Uczelni na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy, nie krócej niż od początku semestru studiów, dla których Uczelnia ta stanowi podstawowe miejsce pracy, a więc zgodnie z wymaganiami określonym w § 13 ust. 2 wymienionego wyżej rozporządzenia. Ponadto znajduje się tam również dokumentacja związana z realizacją zwyczajowych procedur dotyczących prowadzonej w Uczelni polityki kadrowej.

Na Wydziale Ekonomii i Zarządzania wszystkie oświadczenia zostały podpisane w czerwcu 2012 r., a więc zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 112a ust. 3 ustawy.

Wszystkie wyżej wymienione osoby przeprowadzą osobiście na kierunku *ekonomia*, co najmniej 30 godzin zajęć dydaktycznych (samodzielni nauczyciele akademicki) oraz co najmniej 60 godzin (doktorzy), co spełnia wymagania określone w § 13 ust. 3 wymienionego wyżej rozporządzenia.

Do minimum kadrowego kierunku zgłoszono 12 nauczycieli akademickich, w tym: 6 samodzielnych pracowników i 6 ze stopniem naukowym doktora. Wszystkie osoby posiadają

dorobek naukowy zgodny z określonymi efektami kształcenia dla ocenianego kierunku *ekonomia*, to jest z dziedziny nauk ekonomicznych, dyscypliny ekonomia. Pełny opis znajduje się w Załączniku nr 5. **Warunki minimum kadrowego dla studiów I i II stopnia dla kierunku *ekonomia* są spełnione w pełni.**

Skład minimum kadrowego na kierunku *ekonomia* prowadzonego na Wydziale Ekonomii i Zarządzania w perspektywie długookresowej jest stabilny, bowiem wszystkie osoby wskazane do minimum kadrowego zatrudnione zostały na czas nieokreślony. Natomiast 5 osób (tj. 41,7%), w tym 3 samodzielnych nauczycieli akademickich wchodziło w skład minimum kadrowego w roku 2007, tj. podczas poprzedniej oceny jakości kształcenia na tym kierunku studiów.

Warunek dotyczący stosunku liczby nauczycieli akademickich, stanowiących minimum kadrowe dla kierunku *ekonomia*, do liczby studentów na tym kierunku jest spełniony i wynosi 1:67 (12:802), co spełnia wymagania określone w § 17 ust. 3 cytowanego wyżej rozporządzenia, czyli co najwyżej 1:160.

Szeroki krąg kadry, a w szczególności wykorzystanie samodzielnych pracowników nauki do prowadzenia wielu przedmiotów należy ocenić pozytywnie. Sprzyja to osiągnięciu zakładanych efektów kształcenia. Przydział zajęć należy ocenić jako zgodny z merytorycznym doświadczeniem prowadzącego, co przedstawia Załącznik nr 6.

Reprezentowana jest także kadra z doświadczeniem zawodowym co sprzyja realizacji zajęć dydaktycznych o charakterze specjalnościowo - praktycznym.

Hospitowane zajęcia odbywały się zgodnie planem. Poziom merytoryczny i jakość prowadzonych zajęć dydaktycznych nie budził zastrzeżeń. Zajęcia prowadzone były w sposób kompetentny zgodnie z zasadami metodycznymi prowadzenia zajęć dydaktycznych. Wyposażenie sal odpowiednie do charakteru prowadzonych zajęć ułatwiało percepcję treści i realizację efektów kształcenia.

Załącznik nr 6 Informacja o hospitowanych zajęciach i ich ocena.

4.3).

Istotnym elementem wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia jest prowadzenie właściwej polityki kadrowej, w tym właściwy dobór nauczycieli akademickich prowadzących kształcenie na ocenianym kierunku studiów.

Systemu wspierania rozwoju kadry naukowo-dydaktycznej należy ocenić pozytywnie, a zwłaszcza zapewnienie warunków do rozwoju naukowego i umiejętności dydaktycznych poprzez liczne wyjazdy w ramach wymiany ERASMUS.

Podczas spotkania Zespołu Wizytującego PKA, z pracownikami naukowo-dydaktycznymi wydziału wzięło udział ponad dwudziestu pracowników. Reprezentowali oni wszystkie grupy pracownicze. Podnoszone problemy dotyczyły między innymi następujących zagadnień:

- roli i znaczenia internacjonalizacji studiów w rozwoju uczelni i podnoszenia jakości kształcenia,
- doskonalenia oferty kształcenia, która może być sposobem pozyskania dodatkowych studentów i zapewnić dalszy rozwój Szkoły,
- wysokiego poziomu znajomości przez pracowników Uczelni języków obcych, co już jest szansą na jej dalszy rozwój, zwłaszcza jeśli jej oferta dydaktyczna adresowana jest do studentów z Rosji, Ukrainy czy Białorusi,
- istotnym walorem oferty kształcenia są umiejętności, które mocno eksponuje się w programach studiów,

- większego zainteresowania władz centralnych, zwłaszcza MSZ, w wykorzystaniu dużego doświadczenia Szkoły w zakresie budowania lepszych relacji z państwami leżącymi poza naszą wschodnią granicą.

4.4).

W stosunku do roku 2007, w którym odbyła się pierwsza ocena jakości kształcenia na kierunku ekonomia, nastąpiły pewne zmiany w składzie tego minimum, bowiem 7 osób, to nauczyciele akademicy, którzy nie tworzyli tego minimum w roku 2007. Dla wszystkich osób wskazanych do minimum kadrowego Uczelnia jest podstawowym miejscem pracy.

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego *w pełni*

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

4.1) Szeroki krąg kadry, a w szczególności samodzielnych pracowników nauki, jest sprzyjającym elementem w osiąganiu zakładanych efektów kształcenia. Przydział zajęć należy ocenić jako zgodny z merytorycznym doświadczeniem prowadzącego.

4.2) Do minimum kadrowego kierunku zgłoszono 12 nauczycieli akademickich, w tym: 6 samodzielnych pracowników i 6 ze stopniem naukowym doktora. Wszystkie osoby posiadają dorobek naukowy zgodny z określonymi efektami kształcenia dla ocenianego kierunku *ekonomia*, to jest z dziedziny nauk ekonomicznych, dyscypliny ekonomia. Warunki minimum kadrowego dla studiów I i II stopnia dla kierunku *ekonomia* są spełnione w pełni.

4.3) Wewnętrzny systemu zapewnienia jakości kształcenia wspomaga prowadzenie właściwej polityki kadrowej, w tym właściwy dobór nauczycieli akademickich prowadzących kształcenie na ocenianym kierunku studiów.

4.4) W stosunku do roku 2007, w którym odbyła się pierwsza ocena jakości kształcenia na kierunku *ekonomia*, w składzie minimum kadrowego jest 42% nauczyciele akademicy, którzy tworzyli to minimum w roku 2007.

Kryterium 5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych

Stopień dostosowania bazy dydaktycznej do możliwości osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia należy ocenić pozytywnie. Sale, w których prowadzone są zajęcia wykładowe, są wyposażone w projektory multimedialne. W przypadku sal, które nie posiadają projektorów, istnieje możliwość pobrania projektora z szatni Uczelni.

Uczelnia dysponuje pięcioma laboratoriami komputerowymi, które wyposażone są w stosunkowo nowy sprzęt. Większość stanowisk komputerowych została zakupiona w ostatnich trzech latach, najstarsze komputery zostały zakupione w 2006 r.

Biblioteka jest powszechnie dostępna dla studentów w godzinach 8:00-19:00, co w opinii studentów jest w zupełności wystarczające. Na aprobatę zasługuje fakt, iż w okresie przed sesjami egzaminacyjnymi, godziny pracy biblioteki są wydłużone do godziny 22:00. Biblioteka zapewnia otwarty dostęp do około 1/3 zbioru bibliotecznego oraz dysponuje liczbą stu stanowisk, z czego około 40 wyposażonych jest w komputer z dostępem do Internetu.

Dodatkowo w czytelnicy znajdują się stanowiska dla osób pracujących na własnych komputerach. Studenci mają możliwość zamawiania książek przez Internet z wykorzystaniem elektronicznego systemu bibliotecznego. W ich opinii, księgozbiór jest wystarczający i umożliwia odpowiednie przygotowanie się do zajęć, zaliczeń i egzaminów. Zgodnie z informacją Dyrektora Biblioteki, planowane jest wdrożenie elektronicznego systemu ewidencjonowania literatury uwzględnianej w sylabusach, w celu skoordynowania zamówień nowych pozycji, odpowiadających wymaganiom przedstawianym na zajęciach dydaktycznych.

Uczelnia nie dysponuje własną salą gimnastyczną. Zajęcia z wychowania fizycznego odbywają się w salach wynajmowanych od innych podmiotów, mieszczących się w bliskiej odległości od Uczelni. Zgodnie z informacją od Dyrektora Studium Wychowania Fizycznego, w najbliższych latach planowana jest budowa własnej sali gimnastycznej. W opinii studentów, obecne rozwiązanie w tym zakresie jest wystarczające i nie powoduje nadmiernych utrudnień.

W budynku Uczelni zapewniony jest powszechny dostęp do bezprzewodowej sieci internetowej.

Uczelnia zlokalizowana jest w bliskiej odległości od centrum miasta. Budynek leży w bliskiej odległości od tras komunikacji miejskiej, co ułatwia studentom dojazd. Ponadto, pod budynkiem znajduje się duży, bezpłatny parking podziemny dla pracowników i studentów.

Na podstawie opinii studentów oraz dokumentów przedłożonych przez Uczelnię, dobór instytucji, w których realizowane są praktyki studenckie, pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. W przeważającym stopniu są to podmioty gospodarcze, których przedmiot działalności związany jest z ocenianym kierunkiem. Do podmiotów tych zaliczyć można m.in. firmy ubezpieczeniowe, przedsiębiorstwa produkcyjne i banki.

Infrastruktura dydaktyczna jest w dużym stopniu dostosowana do potrzeb studentów z niepełnosprawnościami. Sale wykładowe posiadają wyznaczone miejsca, przystosowane dla osób z dysfunkcjami narządu ruchu, w szczególności poruszających się na wózkach inwalidzkich.

Korytarze oraz pomieszczenia dydaktyczne umożliwiają swobodne przemieszczanie się osobom z dysfunkcjami narządu ruchu. Budynek wyposażony jest w windy, które zapewniają powszechny dostęp do każdego piętra Uczelni. Na aprobatę zasługuje stopniowy montaż systemów otwierających automatycznie drzwi działowe w korytarzach, co sprzyja przemieszczaniu się osobom na wózkach inwalidzkich.

Nie stwierdzono wyposażenia umożliwiającego swobodne poruszanie się po Uczelni osobom z dysfunkcją narządu wzroku, takich jak np. oznaczenia sal w języku Braille'a, co należałoby implementować.

Zaleca się również odpowiednie przystosowanie stanowisk komputerowych w laboratoriach, których obecna konstrukcja może stwarzać problemy osobom poruszającym się na wózkach inwalidzkich.

Kolejno, sugerowane jest usunięcie siłowników domykających drzwi, szczególnie w łazienkach przeznaczonych dla studentów z niepełnosprawnościami, które stanowią istotne utrudnienie dla osób z dysfunkcjami narządu ruchu.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego *w pełni*

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

Infrastruktura dydaktyczna w pełni zapewnia możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia, przy czym istnieją pola wymagające podjęcia stosownych działań dostosowujących infrastrukturę do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Kryterium 6. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów

Czasopismo – kwartalnik „**Myśl Ekonomiczna i Polityczna**”, którego wydawcą jest Uczelnia Łazarskiego został oceniony w punktacji czasopism Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego na 4 punkty. Czasopismo to powstało w związku z projektem zatytułowany „Myśl Ekonomiczna i Polityczna”, którego kierownikiem był prof. zw. dr hab. Józef M. Fiszer, a pełniącego aktualnie funkcję redaktora naczelnego kwartalnika. Głównym założeniem projektu było przygotowanie do wydania w języku angielskim i stworzenie strony internetowej umożliwiającej publikowanie go, jak i szeregu dodatkowych materiałów naukowych wynikających z prowadzonych przez polskich naukowców badań związanych z ekonomią i polityką w wersji elektronicznej. Kwartalnik „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” posiada angielskojęzyczną stronę internetową o adresie: <http://kwartalniklazarski.bluecms.pl/>.

W ocenianej jednostce prowadzone były następujące projekty badawcze:

1. „Podatność polskich rynków finansowych na niestabilności wewnętrzne i zewnętrzne” (czas realizacji: 01.06.2010 – 31.12.2010).
2. „Efektywność interwencji walutowej dla gospodarek najbardziej zbliżonych do warunków polskich” grant N N113 270637 (czas realizacji: 05.11.2009 – 04.11.2011), kierownik projektu dr Bogna Gawrońska-Nowak.

Ponadto na Wydziale Ekonomii i Zarządzania rozpoczyna się w grudniu 2012 roku realizacja międzynarodowego konsorcyjnego projektu badawczego zatytułowanego DIVPOL: Różnorodność w Programach Partii Politycznych, Organizacja i Reprezentacja. Projekt jest realizowany przez Katedrę Metod Ilościowych i współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu na rzecz Integracji Obywateli Państw Trzecich. Projekt będzie realizowany przez 18 miesięcy. Zespół realizujący projekt na Uczelni Łazarskiego to prof. Krystyna Iglicka-Okólska – Senior Researcher i koordynator, dr Katarzyna Gmaj oraz Anna Grudzińska.

Szeroki opis prowadzonych badań naukowych – realizowanych projektów, wydanych publikacji przedstawiono w Raporcie Samooceny na stronach 53 - 71.

Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA studenci nie byli w stanie ocenić wpływu prowadzonych badań naukowych na proces dydaktyczny.

Przy ocenianym kierunku studiów funkcjonują dwa koła naukowe – Young Researchers for Social Science oraz Studenckie Koło Naukowe Metod Ilościowych. Członkowie kół naukowych biorą udział w organizowanych przez Uczelnię konferencjach naukowych jak również wspierają ich organizację. W poprzednim roku akademickim, Studenckie Koło Naukowe Metod Ilościowych przeprowadziło badania naukowe dotyczące analizy preferencji absolwentów szkół średnich województwa Mazowieckiego odnośnie wybranych przez nich studiów i dalszej drogi życiowej. Wyniki tych badań w postaci raportu ogólnego oraz raportów szczegółowych dla wybranych pięciu szkół zostały udostępnione na stronie internetowej Koła (<http://www.sknmi.lazarski.edu.pl/dzialalnosc.html>). Z informacji zamieszczonych na stronach internetowych kół naukowych można wywnioskować, iż nauczyciele akademicy prowadzący zajęcia na ocenianym kierunku, czynnie wspierają działalność kół, zapewniając przede wszystkim wsparcie merytoryczne.

W zakresie seminariów dyplomowych, studenci ocenianego kierunku mają możliwość wyboru promotora. Odnosząc się do tematów prac dyplomowych, studenci mają możliwość wyboru tematu spośród zaproponowanych przez promotora, jak również mają możliwość proponowania własnego tematu, który staje się przedmiotem dyskusji podczas seminarium dyplomowego.

Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA studenci pozytywnie ocenili współpracę Uczelni z innymi instytucjami otoczenia społeczno-gospodarczego. Na Uczelni organizowane są spotkania z pracodawcami podczas których można uzyskać informacje na temat praktycznych aspektów pracy zawodowej po ukończeniu ocenianego kierunku.

Studenci bardzo pozytywnie odnieśli się do współpracy Uczelni z innymi uczelniami, szczególnie zagranicznymi. Wymiana doświadczeń oraz studentów i pracowników, w opinii studentów, znacząco podniosła poziom jakości kształcenia na ocenianym kierunku.

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego *w pełni*

Prowadzenie punktowanej publikacji kwartalnika „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” (4 punkty), bogaty dorobek publikacyjny pracowników Wydziału oraz prowadzone projekty badawcze świadczą o wysokim poziomie prowadzonych badań naukowych, które tematycznie wspierają realizowany program kształcenia na kierunku *ekonomia*. Ponadto, Uczelnia umożliwia studentom rozwój naukowy i angażuje przedstawicieli instytucji publicznych oraz podmiotów gospodarczych w proces rozwoju naukowego studentów.

Kryterium 7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię

7.1).

Zasady rekrutacji i tryb przyjęć na studia na kierunek *ekonomia* I i II stopnia określa Uchwała Senatu z dnia 19 kwietnia 2012 r. w sprawie zasad i trybu przyjmowania na studia w r.a. 2013/2014.

Warunkiem przyjęcia jest złożenie wymaganych dokumentów, a o przyjęciu decyduje wynik postępowania rekrutacyjnego. Dla studiów I stopnia określona jest minimalna liczba punktów, którą kandydat może uzyskać w postępowaniu rekrutacyjnym. Postępowanie rekrutacyjne określa zasady przeliczania punktów w przypadku „starej” i „nowej” matury oraz matury międzynarodowej.

Zasady rekrutacji i tryb przyjęć na studia na kierunek *ekonomia* II stopnia określają jedynie warunki formalne przyjęcia (złożenie niezbędnych dokumentów). Brak jest natomiast kryteriów merytorycznych, które umożliwiłyby Wydziałowi określenie stopnia przygotowania do studiów drugiego stopnia. Określenie takich warunków jest niezbędne z punktu widzenia możliwości osiągnięcia efektów kształcenia studiów II stopnia dla kandydatów, którzy posiadają kwalifikacje I stopnia odbiegające znacznie od dziedziny nauk ekonomicznych.

W zasadach przyjmowania na studia określone są szczegółowo dokumenty, które powinni przedstawić kandydaci, również kończący szkołę średnią lub studia I stopnia za granicą. W przypadku ubiegania się o przyjęcie na studia I stopnia do procedury rekrutacyjnej dopuszczeni są kandydaci, którzy przedstawią zaświadczenie z kuratorium oświaty o uznawalności świadectwa dojrzałości. W przypadku ubiegania się na studia II stopnia dokumentem tym jest zaświadczenie o uznaniu dyplomu za równoważny polskiemu wydane przez radę jednostki organizacyjnej uczelni, uprawnionej do nadawania stopnia naukowego

doktora określonej dziedziny nauki, prowadzącą kształcenie w obszarze obejmującym kierunek studiów, którego ukończenie potwierdza dyplom uzyskany za granicą. W teczkach studentów brak było powyższych zaświadczeń, zarówno w przypadku studiów I jak i II stopnia.

Zasady rekrutacji uwzględniają konieczność potwierdzenia znajomości języka angielskiego na poziomie B2 dla kandydatów na studia prowadzone w języku angielskim. Ponadto przy zapisie cudzoziemca na studia prowadzone w języku polskim konieczny jest certyfikat potwierdzający znajomość języka polskiego na zalecanym poziomie B1,

Uchwała Senatu Uczelni Łazarskiego w Warszawie z dnia 30 maja 2011 roku w sprawie zasad i trybu przyjmowania na studia w roku akademickim 2012/2013 nie określa w pełni wymagań formalnych jakie kandydat – obcokrajowiec powinien spełnić, aby świadectwa dojrzałości lub dyplomy studiów I stopnia uzyskane za granicą mogłyby być podstawą rekrutacji na polskie uczelnie.

Podczas wizytacji stwierdzono, iż na Wydziale Ekonomii i Zarządzania przyjmowani są na studia obcokrajowcy bez dokumentów wymaganych przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 6 kwietnia 2006 r. w sprawie nostryfikacji świadectw szkolnych i maturalnych uzyskanych za granicą (Dz. U. Nr 63, poz. 443), tj. bez stosownego dokumentu wydanego przez kuratora oświaty o równoważności świadectwa dojrzałości uzyskanego za granicą z polskim świadectwem dojrzałości uprawniającym do ubiegania się o przyjęcie na studia wyższe do każdego typu szkół wyższych (np. nr alb. 29313, 31295, 35752, 35722, 35728, 33093, 33091 itd.).

Ponadto na studia II stopnia przyjmowane są osoby posiadające dyplomy uzyskane za granicą bez dokumentu o nostryfikacji dyplomu ukończenia studiów wyższych uzyskanych za granicą. Jest to niezgodne z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie nostryfikacji dyplomów ukończenia studiów wyższych uzyskanych za granicą (Dz. U. Nr 196, poz. 1168).

Zwraca się również uwagę na fakt, iż na Wydziale Ekonomii i Zarządzania wydano dyplomy ukończenia zarówno studiów pierwszego (nr dypl. 23738, 25235), jak i drugiego stopnia (25068, 25118) bez dokumentów, o których mowa powyżej, a zatem niezgodnie z przepisami prawa.

Zasady rekrutacji na kierunek *ekonomia* są ogólnodostępne na stronie internetowej Uczelni oraz w biurze rekrutacji. Rekrutacja na ocenianym kierunku uwzględnia zasadę równych szans i nie wprowadza regulacji dyskryminujących dla żadnej grup kandydatów.

Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA, studenci pozytywnie ocenili obecną formę rekrutacji, szczególnie w zakresie limitów przyjmowanych osób, co zapewnia liczebność grup umożliwiających realizację zakładanych efektów kształcenia.

7.2).

Oceny z ostatniej sesji z poszczególnych przedmiotów są właściwie zróżnicowane. Na studiach I stopnia niestacjonarnych ok. 18,4%, to oceny niedostateczne, występuje podobny odsetek ocen dobrych oraz bardzo dobrych. Nieco więcej jest ocen dostatecznych (ok. 22 %). Pozostałe oceny to 3,5 oraz 4,5. Niewielki jest odsetek ocen celujących (1,4 %). Taka struktura ocen świadczy o rzetelnym ocenianiu przez wykładowców i utrzymywaniu określonego standardu wymagań. Niewielki odsetek ocen celujących świadczy o właściwym stosowaniu tej oceny – tylko w wyjątkowych przypadkach, dla najlepszych studentów. Bardzo podobny jest rozkład ocen na studiach stacjonarnych I stopnia, z nieco wyższym odsetkiem ocen niedostatecznych, ale również wyższym ocen bardzo dobrych.

Na studiach II stopnia struktura ocen jest podobna, z nieco większym odsetkiem ocen dobrych i bardzo dobrych (od 17 do 23%), również większy jest odsetek ocen celujących (od 2,8 do 3,2).

Oceny z poszczególnych przedmiotów egzaminacyjnych w ostatniej sesji są również właściwie zróżnicowane. W przypadku jednego przedmiotu na studiach niestacjonarnych II stopnia, niepokojąco duży jest odsetek ocen niedostatecznych (52,7%).

Ogólna struktura ocen z ostatniej sesji jest właściwa, zarówno dla I i II stopnia, jak również dla studiów stacjonarnych i niestacjonarnych.

Bardzo wysokie są natomiast oceny z egzaminu dyplomowego – średnia ocen z egzaminu dyplomowego w r. a. 2011/2012 wyniosła 4,61 na egzaminie magisterskim oraz 4,54 na egzaminie licencjackim. W konsekwencji stosunkowo wysoka jest również średnia na dyplomie magisterskim (4,41) oraz licencjackim (4,22).

Podsumowując można stwierdzić, że struktura wystawianych ocen w procesie dyplomowania wymaga monitorowania i podjęcia działań doskonalących.

W opinii studentów system oceny osiągnięć jest odpowiedni i ukierunkowany na proces uczenia się. W trakcie zajęć dydaktycznych przeprowadzana jest bieżąca weryfikacja osiągnięć w postaci kolokwii pisemnych oraz ustnych. Zasady oceniania obowiązujące podczas zaliczeń oraz egzaminów są powszechnie znane studentom. Przedstawiane są każdorazowo na pierwszych zajęciach dydaktycznych oraz w razie potrzeby drogą elektroniczną na prośbę studenta. Studenci pozytywnie oceniają zasady oceny osiągnięć i uważają je za obiektywne i klarowne.

7.3).

W opinii studentów, Uczelnia w wystarczającym stopniu promuje mobilność studencką.

Dział Programów Międzynarodowych aktywnie promuje mobilność studentów oraz stara się popularyzować wiedzę na temat systemu ECTS. Na stronie internetowej Uczelni zamieszczone są wszystkie informacje dotyczące możliwości wyjazdu na studia w ramach programu Erasmus. Podczas spotkania, studenci stwierdzili że są świadomi tego, gdzie szukać niezbędnych informacji, jednakże do tej pory nie byli zainteresowani wymianą międzynarodową.

Na Uczelni funkcjonuje Uczelniany Koordynator oraz Wydziałowi Koordynatorzy programu Erasmus, których zadaniem jest koordynacja wymian międzynarodowych oraz bieżące wsparcie dla wszystkich studentów, którzy wyjechali lub zamierzają wyjechać w ramach wymiany międzyuczelnianej.

Uczelnia prowadzi również projekt w ramach programu Leonardo da Vinci, który umożliwia absolwentom podejmowanie stażów zagranicznych.

Podczas wizytacji nie było możliwości zweryfikowania możliwości mobilności studentów z punktu widzenia struktury i organizacji programu ocenianego kierunku.

Studenci pozytywnie ocenili wpływ współpracy międzynarodowej na proces kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

Uczelnia współpracuje stale z wieloma uczelniami z Europy oraz Stanów Zjednoczonych. Udział w programie Erasmus, pozwala na wymianę międzyuczelnianą, z której korzystają zarówno studenci Uczelni jak i studenci zagraniczni.

Dodatkowo Uczelnia prowadzi również studia według tzw. programów walidowanych, które umożliwiają jednoczesne otrzymanie polskiego i brytyjskiego dyplomu ukończenia studiów. Obecnie studia te prowadzone są we współpracy z Uniwersytetem Coventry, który jak wskazano w raporcie samooceny, wyraża również wolę podjęcia wymiany międzyuczelnianej zarówno przez studentów jak i nauczycieli akademickich.

W opinii studentów, współpraca z zagranicznymi uczelniami znacząco podniosła jakość kształcenia na ocenianym kierunku.

7.4).

System opieki naukowej i dydaktycznej na ocenianym kierunku należy ocenić pozytywnie. Każdy nauczyciel akademicki ma wyznaczone godziny konsultacji, w czasie których pozostaje do dyspozycji studentów. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA, studenci podkreślili, że bardzo często korzystają z komunikacji elektronicznej z prowadzącymi.

W czasie dyżurów, do dyspozycji studentów pozostają dziekani Wydziału, którzy, jak podkreślili studenci, są otwarci na ich potrzeby i chętnie pomagają w zakresie swoich kompetencji.

Na Uczelni wybrani pracownicy pełnią funkcję opiekunów właściwych lat studiów. Do ich obowiązków należy udzielanie informacji związanych z organizacją i tokiem studiów, wspieranie procesu aklimatyzacji w Uczelni oraz angażowanie studentów do aktywnego udziału w życiu Uczelni.

Studenci mają szeroki dostęp do informacji związanych z organizacją i tokiem procesu kształcenia, za pośrednictwem strony internetowej Uczelni, platformy Wirtualny Dziekanat oraz tablic umieszczonych na Uczelni, w szczególności przy dziekanacie Wydziału Ekonomii i Zarządzania.

Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA, studenci pozytywnie ocenili obecną pracę dziekanatu Wydziału Ekonomii i Zarządzania. Jak wskazali, pracownicy dziekanatu są przyjaźnie nastawieni do studentów i udzielają wszelkich informacji i pomocy w zakresie toku studiów. W tym miejscu należy podkreślić szczególną zasługę samorządu studenckiego, który w poprzednich latach kierował do władz Wydziału i Uczelni szereg skarg w zakresie funkcjonowania dziekanatu. W oparciu o wniesione skargi, podjęte zostały stosowne działania, które poprawiły jakość pracy dziekanatu.

W zakresie pomocy naukowej, studenci podkreślali wysokie wsparcie merytoryczne ze strony nauczycieli akademickich. Pracownicy naukowo-dydaktyczni motywują studentów podczas zajęć do podejmowania działalności naukowej oraz wspierają w procesie nauczania.

Odnosząc się do opieki naukowej podczas seminariów dyplomowych, na podstawie informacji przekazanej przez studentów, w seminariach dyplomowych średnio uczestniczy około 20 - 25 osób, co potwierdza informacje w tym zakresie, zawarte w przedłożonym raporcie samooceny. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA, studenci pozytywnie odnieśli się do formy prowadzonych seminariów dyplomowych, przede wszystkim ze względu na duże zaangażowanie promotorów oraz aktywną formę prowadzenia zajęć, w czasie których seminarzyści dyskutują i wzajemnie oceniają swoje koncepcje prac dyplomowych.

Sylabusy w większości są kompletne i zawierają elementy niezbędne do prawidłowej realizacji procesu kształcenia. W opinii studentów, informacje zawarte w sylabusach są pomocne i pozwalają na odpowiednie przygotowanie się do zajęć. Jak wskazano podczas spotkania, literatura proponowana przez prowadzących zajęcia jest dostępna w bibliotece Uczelni, a w razie potrzeby jest aktualizowana na bieżąco. Jednocześnie studenci ocenili, że materiały te są przydatne do realizacji zakładanych efektów kształcenia.

W zakresie mechanizmów motywujących do osiągania lepszych efektów kształcenia, na ocenianym kierunku wyszczególnić można stypendium rektora dla najlepszych studentów oraz wdrożony pilotażowo projekt pierwszeństwa w zapisach na zajęcia wybierane, takie jak

np. seminaria dyplomowe, dla osób z najlepszymi wynikami. W opinii studentów, przedstawionej podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA, mechanizmy te skutecznie motywują ich do osiągania lepszych efektów kształcenia i nie ma potrzeby ich modyfikacji.

Zgodnie z Regulaminem ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla studentów Uczelni Łazarskiego, studenci mają możliwość ubiegania się o stypendium Rektora dla najlepszych studentów, które może być przyznane studentom w liczbie nie przekraczającej 10% studentów danego kierunku, co jest zgodne z art. 174 ust. 4 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym.

Zasady przyznawania stypendium Rektora określone są w załączniku nr 1b do Regulaminu ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla studentów Uczelni Łazarskiego. Przyznawanie stypendium Rektora opiera się na systemie punktowym za wysoką średnią ocen, osiągnięcia naukowe, osiągnięcia sportowe i osiągnięcia artystyczne. Na aprobatę zasługuje stosunkowo precyzyjne rozłożenie osiągnięć w ramach poszczególnych kategorii, jednakże należy zwrócić uwagę, na nierównomierne przydzielenie punktów za poszczególne osiągnięcia, szczególnie w zakresie publikacji naukowych. Przykładowo, za publikację monografii naukowej przyznawane jest 15 punktów, natomiast za artykuł naukowy w czasopiśmie recenzowanym przyznawane jest 14 punktów. Taki przydział punktów jest niewspółmierny do nakładu pracy związanego z przygotowaniem wspomnianych publikacji naukowych. W związku z tym, zaleca się weryfikację systemu punktowania osiągnięć oraz odpowiednie i równomierne ustalenie liczby punktów za poszczególne osiągnięcia w sposób odpowiadający ich randze.

Zgodnie z informacją przedłożoną przez Pełnomocnika Rektora ds. stypendiów, w bieżącym roku akademickim, stypendium Rektora otrzymali wszyscy studenci ocenianego kierunku, którzy złożyli prawidłowy wniosek o przyznanie stypendium.

Novum na ocenianym kierunku jest pilotażowy program premiowania studentów osiągających najwyższą średnią ocen. Zgodnie z informacją przedstawioną przez przedstawicieli samorządu studenckiego, w nadchodzącym semestrze, studenci którzy osiągną najwyższe wyniki w nauce, będą uprzywilejowani przy zapisach na zajęcia do wyboru, takich jak np. seminaria dyplomowe. Możliwość zapisów na zajęcia zostanie umożliwiona takim studentom z wyprzedzeniem tygodniowym w stosunku do pozostałych studentów, co w zamyśle ma motywować studentów do osiągania lepszych efektów kształcenia.

Przyznawanie świadczeń pomocy materialnej odbywa się na podstawie Regulaminu ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla studentów Uczelni Łazarskiego, przewidującego wszystkie rodzaje świadczeń pomocy materialnej przewidziane w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym. Podział dotacji ze środków funduszu pomocy materialnej jak i proporcje podziału funduszy pomiędzy stypendiami są zgodne z art. 174 ust. 4 Ustawy.

Stypendia przyznawane są przez Dziekana Wydziału oraz Rektora Uczelni, działających przez odpowiednio pełnomocnika ds. pomocy materialnej dla studentów oraz pełnomocnika ds. stypendium rektora. Obecnie funkcję tę pełni jedna osoba, na podstawie pisemnych upoważnień. Podczas wizytacji nie było możliwości zweryfikowania dokumentacji związanej z wprowadzeniem takich rozwiązań strukturalnych, jednakże przedstawiciele samorządu studentów potwierdzili podczas spotkania, że została wyrażona zgoda na taką organizację systemu przyznawania pomocy materialnej.

Należy zwrócić uwagę na błędną wykładnię art. 175 ust. 4 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, który znalazł swoje odzwierciedlenie w §8 ust. 4 Regulaminu w przedmiocie przekazania kompetencji do wydawania decyzji w sprawach stypendialnych odpowiednio wydziałowej komisji stypendialnej lub uczelnianej odwoławczej komisji stypendialnej. Zgodnie z właściwym brzmieniem art. 175 ust. 4 ustawy, w przypadku

przeniesienia kompetencji na właściwe komisje stypendialne, organem właściwym do wydania decyzji w sprawach stypendium rektora jest odwoławcza komisja stypendialna, a nie wydziałowa komisja stypendialna, jak wynika to z §8 ust. 4 Regulaminu.

Kryteria przyznawania stypendium specjalnego, stypendium socjalnego oraz zapomogi są zgodne z przepisami ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz ustawy o świadczeniach rodzinnych. Uczelnia monitoruje obowiązujący stan prawny i dokonuje na bieżąco stosownych zmian wynikających ze zmian legislacyjnych, m.in. w zakresie ustalania dochodu w rodzinie.

Uczelnia umożliwia studentom zakwaterowanie w domach studenckich, akademikach i bursach. Akademiki są przeznaczone głównie dla studentów zagranicznych pierwszego roku, studiujących w ramach programów anglojęzycznych, dla studentów Programu Erasmus oraz uczestników kursów letnich. Domy studenckie, prowadzone przez Uczelnię umożliwiają zakwaterowanie wszystkim studentom w pokojach 1, 2, 3 i 4-osobowych. Ponadto, Dział Zakwaterowania Uczelni Łazarskiego pomaga studentom w znalezieniu korzystnego miejsca do zamieszkania w okresie studiów, współpracując w tym zakresie m.in. z agencjami nieruchomości.

Uczelnia wspiera organizacje studenckie, w tym samorząd studencki. Samorząd corocznie organizuje wspólnie z innymi uczelniami Juwenalia oraz szereg innych przedsięwzięć o charakterze kulturalnym i społecznym.

Członkowie organizacji studenckich cenią sobie współpracę z władzami Uczelni i Wydziału. Relacje te mają charakter partnerski i otwarty na podejmowanie nowych działań. Jak wskazali przedstawiciele samorządu studenckiego, Uczelnia stara się wspierać organizowane przedsięwzięcia, głównie w aspekcie merytorycznym. Samorząd studencki posiada własne pomieszczenie wraz z podstawowym wyposażeniem komputerowym, co w opinii przedstawicieli samorządu jest wystarczające dla prowadzonej przez nich działalności.

Studenci mają zapewnione wsparcie ze strony uczelnianego Działu Praktyk i Karier, które poza organizacją praktyk, wspiera ich także w zakresie merytorycznym. Studenci mają możliwość zasięgnięcia porady doradcy zawodowego, związanej z doбором ścieżki kształcenia a także mogą skonsultować się lub uzyskać pomoc w przygotowaniu dokumentów aplikacyjnych o pracę. Ponadto, Dział Praktyk i Karier organizuje cyklicznie spotkania z pracodawcami, takie jak Giełda Pracodawców, co w opinii studentów stwarza dużą szansę na nawiązanie relacji pomiędzy studentami ocenianego kierunku a przyszłymi pracodawcami.

W spotkaniu z ekspertem ds. studenckich wzięło udział trzech studentów ocenianego kierunku, studiujących na studiach II stopnia. Studenci pozytywnie ocenili proces kształcenia jak również oferowaną przez Uczelnię opiekę naukową, dydaktyczną i materialną. Szczególnie doceniono zniesienie opłat za warunkowe zaliczenie przedmiotu, odpowiednią obsługę studentów przez administrację Uczelni oraz wysoką jakość prowadzonych zajęć.

W opinii studentów, na Uczelni panuje przyjazna atmosfera, która sprzyja rozwojowi i pozwala na dobry start na rynku pracy.

Studenci bardzo pozytywnie ocenili system rozstrzygania skarg i rozpatrywania wniosków. Każdorazowo w takich przypadkach organizowane jest spotkanie z przedstawicielem władz Wydziału, a w przypadkach szczególnie skomplikowanych również z przedstawicielem władz Uczelni. Jako przykład podano sprawę nauczyciela akademickiego, który systematycznie spóźniał się na zajęcia. W wyniku skargi oraz po rozmowach przedstawicieli samorządu z Prezydentem Uczelni, ze wspomnianym pracownikiem została przeprowadzona rozmowa dyscyplinująca, w wyniku której nastąpiła poprawa w punktualności prowadzonych zajęć.

Studenci doceniają kontakt z władzami Wydziału i Uczelni oraz mają poczucie wsparcia i partnerskich relacji w przypadkach skarg lub wniosków dotyczących funkcjonowania Uczelni.

Na stronie internetowej Uczelni dostępne są blankiety podań i wniosków związanych z procesem dydaktycznym. Podkreślenia wymaga wysoki profesjonalizm formułowania wydawanych decyzji administracyjnych w indywidualnych sprawach studenckich, które spełniają wszelkie wymagania określone w art. 107 Kodeksu postępowania administracyjnego. Na aprobatę zasługuje w szczególności prawidłowe i wyczerpujące uzasadnienia decyzji.

7.5).

W odniesieniu do zaleceń sformułowanych w poprzednim raporcie, należy stwierdzić, że w zakresie kompletności sylabusów, w większości dokonano właściwych zmian m.in. w postaci określenia form zaliczania przedmiotów.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego *znacząco*

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

7.1) Zasady rekrutacji dla studiów I i II stopnia z punktu widzenia formalnego określone są prawidłowo. Dla studiów I stopnia określone są również zasady uwzględniania ocen maturalnych, co stanowi pewną kwalifikację merytoryczną. Zasady rekrutacji na studia II stopnia nie określają merytorycznych warunków przyjęcia. Określenie takich warunków powinno zapewnić, że każdy przyjęty kandydat będzie w stanie osiągnąć kwalifikacje II stopnia. Wątpliwości budzi również kompletność zgromadzonej dokumentacji w przypadku studentów obcokrajowców - w teczkach brak jest zaświadczenia z kuratorium oświaty o równoważności świadectwa dojrzałości uzyskanego za granicą z polskim w przypadku studiów I stopnia oraz brak dokumentu o nostryfikacji dyplomu ukończenia studiów wyższych uzyskanych za granicą, w przypadku studiów II stopnia.

7.2) Oceny z ostatniej sesji są właściwie zróżnicowane. Struktura wystawianych ocen świadczy o rzetelnym ocenianiu przez wykładowców i utrzymywaniu określonego standardu wymagań. Bardzo wysokie są oceny z egzaminu dyplomowego. Ten obszar procesu dyplomowania wymaga monitorowania i podjęcia działań doskonalących. System oceny osiągnięć studentów jest obiektywny i powszechnie znany studentom.

7.3) Uczelnia w odpowiedni sposób wykorzystuje możliwości systemu ECTS, wspiera mobilność studencką oraz podnosi jakość kształcenia w związku ze współpracą międzynarodową.

7.4) Uczelnia zapewnia studentom właściwą opiekę naukową, dydaktyczną i socjalną. W szczególności w zakresie przyznawania pomocy materialnej oraz zaangażowania pracowników Uczelni. Studenci pozytywnie oceniają relacje z pracownikami oraz władzami Uczelni, co w ich opinii wpływa na podnoszenie jakości kształcenia.

Uczelnia wypełniła zalecenie związane z odpowiednim uzupełnieniem sylabusów.

Kryterium 8. Stosowanie na ocenianym kierunku studiów wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia zorientowanego na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia

8.1).

Wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia w Uczelni Łazarskiego w Warszawie został uchwalony w 2007 r. Od tego czasu jest wciąż udoskonalany poprzez dostosowanie jego do aktualnych wymogów prawa. Przepisy prawne normujące proces zapewnienia jakości w Uczelni Łazarskiego można podzielić na bezpośrednio odnoszące się do: procesu kształcenia, tworzenia programów kształcenia, zasad rekrutacji, określania i weryfikacji efektów kształcenia, w tym zasad dyplomowania, ocen nauczycieli akademickich, wsparcia studentów i innymi kwestiami. Monitorowanie polega na systematycznej analizie i ocenie każdego elementu, to jest: kadry dydaktycznej, hospitacji przeprowadzanych przez Kierowników Katedr i Dyrektorów Instytutów funkcjonujących w ramach Uczelni, okresowych ankiet wypełnianych przez studentów oraz ogólnej oceny parametrycznej składanej przez pracowników naukowo-dydaktycznych Wydziału, a także zgodności planów i programów nauczania ze standardami kształcenia oraz zgodności efektów kształcenia z wymaganiami KRK. Powszechność informacji (dostęp do strony internetowej uczelni, wydziału, informacji o pracownikach uczelni, dostęp do wirtualnego dziekanatu); dostęp do biblioteki, czytelni i katalogów on-line.

Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia wypełnia zadania z zakresu koordynacji prac nad systemem jakości kształcenia, proponuje zmiany w tym systemie i wdraża narzędzia służące jego udoskonalaniu. Prodziekan ds. Jakości Kształcenia na Wydziale Ekonomii i Zarządzania koordynuje prace Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia.

Na Wydziale powołana została Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia, kierowana przez Prodziekana ds. Jakości Kształcenia, która nadzoruje realizację procedur jakości. Formalną kontrolę dyscypliny zajęć dydaktycznych, jakości procesu kształcenia, metod nauczania, metod oceniania, materiałów dydaktycznych prowadzą Kierownicy Katedry odpowiedzialnych za dany kierunek studiów.

Proces przygotowania programu studiów, planów i programów nauczania prowadzi Rada Ekspertcka do danego kierunku, funkcjonująca w ramach katedry odpowiedzialnej za dany kierunek studiów. Wyniki ankietyzacji i hospitacji omawiane są na posiedzeniach Katedry właściwej dla danego pracownika i kierunku studiów, Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia, Kolegium Dziekańskiego, Rady Wydziału oraz Kolegium Rektorskim i Uczelnianej Komisji ds. Jakości Kształcenia, po czym odbywa się proces wnioskowania i podejmowania decyzji w zakresie jakości. Wydziałowy System Zapewnienia Jakości Kształcenia bazuje na pięciu podstawowych elementach:

- wydziałowym komisja ds. jakości,
- ankietyzacji zajęć – przedmiotów i prowadzących,
- systemie nagród,
- hospitacji zajęć,
- kontroli planów i programów studiów.

System jest systematycznie doskonalony i ma charakter prawie kompleksowy.

Wewnętrzny system jakości obejmuje następujące obszary:

- system oceny prac zaliczeniowych, projektowych, egzaminacyjnych,
- system weryfikacji efektów uzyskanych w wyniku odbycia praktyk/stażu,
- system sprawdzania końcowych efektów (proces dyplomowania),

Dodatkowo, każda praca dyplomowa sprawdzana jest przez promotora lub recenzentów pod kątem ewentualnego naruszenia praw autorskich, a także w ramach programu antyplagiatowego „Plagiat.pl” – szczegółowe procedury w tym względzie określa rozporządzenie Rektora.

System upowszechniania informacji dotyczących wyników monitorowania jakości procesu kształcenia i uzyskiwanych efektów kształcenia jest wpisany w system raportowania dla wydziałowej i uczelnianej komisji ds. jakości częściowych elementów otrzymywanych z katedr czy osób odpowiedzialnych za poszczególne procesy.

8.2).

Rady Eksperckie składają się z interesariuszy zewnętrznych, do których należą przedstawiciele rynku pracy, organizacji społecznych i absolwenci. Do jej zadań należy: w szczególności opiniowanie, tworzenie, ewaluacja i rozwój programów kształcenia, metod kształcenia, metod oceniania i innych aspektów związanych z jakością kształcenia, doradzanie w zakresie rozwoju praktycznej części procesu kształcenia.

W procesie tworzenia, ewaluacji i udoskonalania efektów kształcenia, a tym samym programów i planów kształcenia, stosuje się analizę wyników osiąganych przez studentów, metody oceny pracy studenta, ankiety studenckie i absolwentów.

W działaniach tych biorą udział interesariusze wewnętrzni i zewnętrzni, do których zaliczamy studentów, przedstawicieli biznesu, organizacji międzynarodowych (rządowych i pozarządowych) oraz absolwentów. Weryfikacja efektów przeprowadzana jest również w oparciu o opinie absolwentów, którzy zakończyli studia na uczelni i rozpoczęli pracę zawodową, dzięki temu mogą wносить niezbędną wartość dodaną i dzielić się swoimi doświadczeniami wskazując na efekty, których osiągnięcie ma największe znaczenie dla dalszego rozwoju zawodowego i naukowego.

Stopień zainteresowania studentów jakością kształcenia należy ocenić pozytywnie. Samorząd studencki z częstotliwością semestralną organizuje ankietyzację, w której studenci mają możliwość oceny pracowników prowadzących zajęcia dydaktyczne. Opracowane zostały różne rodzaje ankiet, w tym dla Studium Języków Obcych oraz dla studiów walidowanych. Strukturę ankiet należy ocenić pozytywnie. Ankieta podstawowa dla wszystkich studentów zawiera pytania zamknięte i otwarte. Pytania zamknięte badają i oceniają m.in. satysfakcję z zajęć, metodę prowadzenia zajęć, możliwość zrealizowania zakładanych efektów kształcenia, stopień zgodności realizowanych treści kształcenia z sylabussem, itp. Pytania otwarte rozwijają zagadnienia badane w pytaniach zamkniętych w zakresie ogólnej oceny prowadzącego, jak również dają możliwość przedstawienia największych atutów poszczególnych zajęć oraz proponowania zmian, które podniosą ich jakość..

Na aprobatę zasługuje fakt, iż ciężar przeprowadzenia procesu ankietyzacji spoczywa na przedstawicielach samorządu, którzy cieszą się dużym zaufaniem wśród pozostałych studentów. Jak podkreślono podczas spotkania, studenci mają zapewnioną pełną swobodę podczas wypełniania ankiet, przez co obiektywnie wyrażają swoje opinie na temat prowadzących zajęcia. Przedstawiciele samorządu mają wgląd w ostateczne wyniki ankiet, których opracowaniem zajmują się pracownicy Uczelni i jak podkreślili, wyniki ankiet mają rzeczywiste przełożenie na podnoszenia jakości kształcenia na ocenianym kierunku.

Zgodnie z informacją przekazaną przez samorząd, w semestrze letnim bieżącego roku akademickiego planowana jest ogólnouczelniana akcja promocyjna, której celem jest zwiększenie frekwencji studentów podczas ankietyzacji, która zgodnie z informacją przekazaną przez przedstawicieli samorządu oscyluje w granicach 30-50%, a tym samym zwiększenie stopnia responsywności.

Przedstawiciele samorządu są zainteresowani rozwojem w zakresie jakości kształcenia oraz wyrażają wolę aplikowania na stanowisko eksperta ds. studenckich Polskiej Komisji Akredytacyjnej. Obecnie, przedstawiciele samorządu biorą udział w konferencjach dotyczących jakości kształcenia organizowanych m.in. przez Parlament Studentów Rzeczypospolitej Polskiej, takich jak Studenckie Forum Jakości.

W oparciu o przedłożone podczas wizytacji listy obecności z posiedzeń, należy zwrócić uwagę na fakt niedostatecznej liczby przedstawicieli studentów w Senacie Uczelni oraz Radzie Wydziału Ekonomii i Zarządzania. W skład Senatu wchodzi obecnie 13 przedstawicieli studentów, co stanowi około 18,6% pełnego składu. Tym samym nie jest spełniony wymóg zapewnienia udziału co najmniej 20% studentów i doktorantów określony w art. 61 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Jednocześnie, w skład Rady Wydziału Ekonomii i Zarządzania wchodzi 5 przedstawicieli studentów, co stanowi około 13,5% pełnego składu Rady. Tym samym nie jest spełniony analogiczny do wcześniejszego wymóg, określony w art. 67 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym.

Tabela nr 1. Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia (odrębnie dla każdego poziomu kompetencji).

Zakładane efekty kształcenia	program i plan studiów	kadra	infrastruktura dydaktyczna/biblioteka	działalność naukowa	działalność między-narodowa	organizacja kształcenia
Wiedza	+	+	+	+	+	+
umiejętności	+	+	+	+	+	+
kompetencje społeczne	+	+	+	+	+	+

+ - pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

+/- - budzi zastrzeżenia - pozwala na częściowe osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

- - nie pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego *w pełni*

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

8.1) Wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia w Uczelni Łazarskiego w Warszawie od 2007 r. jest udoskonalany poprzez dostosowanie jego do aktualnych wymogów prawa. Wewnętrzne przepisy prawne normujące proces zapewnienia jakości w Uczelni Łazarskiego odnoszą się do wszystkich elementów procesu kształcenia. Wydziałowa Komisja ds. jakości kształcenia kierowana przez Prodziekana ds. jakości kształcenia, wypełnia zadania z zakresu koordynacji prac nad systemem jakości kształcenia, proponuje zmiany w tym systemie i wdraża narzędzia służące jego udoskonalaniu.

8.2) Rada Eksperska kierunku *ekonomia* składa się z interesariuszy zewnętrznych, do których należą przedstawiciele rynku pracy, organizacji społecznych i absolwenci. Do jej zadań należy: w szczególności opiniowanie, tworzenie, ewaluacja i rozwój programów kształcenia, metod kształcenia, metod oceniania i innych aspektów związanych z jakością kształcenia, doradzanie w zakresie rozwoju praktycznej części procesu kształcenia.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
	Wyróżniająco (6)	w pełni (5)	Znacząco (4)	Częściowo (3)	Niedostatecznie (2)
1. koncepcja rozwoju kierunku		X			
2. cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		X			
3. program studiów		X			
4. zasoby kadrowe		X			
5. infrastruktura dydaktyczna		X			
6. prowadzenie badań naukowych		X			
7. system wsparcia studentów w procesie uczenia się			X		
8. wewnętrzny system zapewnienia jakości		X			

1. Przyjęte przez Wydział założenia koncepcji kształcenia na kierunku *ekonomia* są zgodne zarówno z celami szczegółowymi i ogólnymi sformułowanymi w strategii Wydziału, a te z kolei są spójne z zapisami misji Uczelni. Wydział oferuje szeroki zakres możliwości studiowania na kierunku *ekonomia*. Brak informacji o toku anglojęzycznym.

W opracowaniu koncepcji kształcenia na ocenianym kierunku biorą udział interesariusze wewnętrzni i zewnętrzni. Stosowane praktyki w zakresie współpracy z interesariuszami pozwalają na ich zaangażowanie w proces kształcenia. W przypadku interesariuszy zewnętrznych Uczelnia, powinna w większym stopniu niż dotychczas formalizować ich aktywność w pracy na rzecz kierunku *ekonomia*.

Zalecenie:

Konieczne jest jednoznaczne ustalenie statusu studiów anglojęzycznych w ofercie dydaktycznej Uczelni. Należy ponadto podjąć działania zmierzające do większego niż dotychczas sformalizowania aktywności interesariuszy zewnętrznych na rzecz analizy, oceny i doskonalenia efektów kształcenia na kierunku *ekonomia*.

2. Senat Uczelni dla kierunku *ekonomia* określił efekty kształcenia zgodnie z zasadami KRK. Pewne wątpliwości budzi sposób określenia wzajemnych relacji, szczególnie pomiędzy efektami modułowymi oraz kierunkowymi, a także między przedmiotowymi oraz modułowymi. Brak czytelnych relacji pomiędzy tymi efektami powoduje to, że Wydział nie może jednoznacznie określić czy każdy efekt kierunkowy zostanie osiągnięty po zrealizowaniu wszystkich przedmiotów i modułów.

W ofercie kształcenia znajdują się dwie specjalności, które merytorycznie są bardzo zbliżone do kanonu zarządzania, tj. "Zarządzanie projektami" oraz "Praktyka zarządzania ludźmi w organizacji", a nie ekonomii. Specjalności te powinny w większym zakresie odpowiadać aspektom ekonomicznym, tym bardziej, że Wydział nie wskazał dyscypliny zarządzanie, jako tej, do której odnoszą się efekty kształcenia.

Efekty kierunkowe są sformułowane w sposób zrozumiały i poprawny merytorycznie. Efekty dla poszczególnych modułów są określone na ogół w sposób prawidłowy, ale ich liczba jest bardzo duża. Tak znaczna liczba efektów dla niektórych modułów, komplikuje określenie ich wzajemnych relacji, szczególnie że Wydział zdefiniował dodatkowo osobny poziom efektów dla modułów. Niektóre z efektów modułowych wymagają modyfikacji brzmienia lub ich kwalifikacji do odpowiedniej grupy (wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne). W sylabusach prawidłowo określone są efekty dla poszczególnych przedmiotów.

Wydział posiada system weryfikacji efektów kształcenia. Dokonywana jest archiwizacja prac egzaminacyjnych. Prawidłowo przebiega proces dyplomowania. Monitorowana powinna być jakość prac dyplomowych (przede wszystkim z punktu widzenia ich stopnia praktyczności) oraz zgodność z dyscypliną ekonomii.

Uczelnia podjęła działania, które mają na celu monitorowanie losów absolwentów. Obejmują one m.in. takie działania jak ankietyzacja absolwentów, współpraca z absolwentami w ramach Klubu Absolwenta oraz badania dotyczące satysfakcji studentów uczelni. Uczelnia ma opracowaną metodykę badań w tym zakresie. Rozpoczęte prace należy wysoko ocenić jako działania systemowe.

Zalecenie:

Nieodzwonne wydaje się uspoźnienie relacji pomiędzy kierunkowymi i modułowymi efektami kształcenia a efektami poszczególnych przedmiotów. Uczelnia powinna również rozważyć możliwość zmniejszenia liczby efektów dla niektórych modułów, a także zmodyfikować ich brzmienie lub ich kwalifikację do odpowiedniej grupy efektów.

Konieczne jest także pełniejsze wpisanie dwóch specjalności - "Zarządzanie projektami" oraz "Praktyka zarządzania ludźmi w organizacji", w kanon ekonomii, a nie zarządzania.

Bardziej wnikliwшему monitorowaniu powinna podlegać jakość prac dyplomowych (przede wszystkim z punktu widzenia ich stopnia praktyczności) oraz zgodność z dyscypliną ekonomia.

3. Biorąc pod uwagę merytoryczne treści programu studiów, ocenę czasu trwania studiów i sposób określania nakładu pracy, można stwierdzić, że program studiów umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Doskonalenia wymagają takie zagadnienia jak: wzbogacenie metod kształcenia w większym stopniu aktywizujących studentów oraz zmniejszenie liczebności grup konwersatoryjnych.

System POLON, w którym prowadzony jest rejestr kierunków studiów wskazuje, że zarejestrowano tam kierunek *ekonomia* - studia II stopnia stacjonarne i niestacjonarne składające się tylko z 3 semestrów i 90 punktów ECTS, co jest sprzeczne z przyjętym programem kształcenia przez Senat Uczelni oraz z przedstawionym Zespołowi Wizytującemu do oceny 4 semestralnym z 120 punktami ECTS programem kształcenia na tym kierunku,

Uczelnia prowadzi tok studiów w języku angielskim. Raport Samooceny nie zawierał informacji o przyjętym przez Senat uczelni programie kształcenia w języku angielskim, brak jest efektów kształcenia, siatki przedmiotowej dla toku realizowanego w języku angielskim.

Na wysoką ocenę w zakresie tego kryterium zasługują duże możliwości wyjazdów zagranicznych, możliwości indywidualizacja studiów dla studentów niepełnosprawnych oraz bardzo dobra organizacja praktyk studenckich.

Zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy i metody dydaktyczne są ze sobą powiązane. Mankamentem jest brak odniesienia efektów przedmiotowych w niektórych sylabusach do efektów sformułowanych dla modułu oraz w niektórych przypadkach brak odniesienia efektów modułowych do kierunkowych. Wymaga to uzupełnienia, co da pełną informację o powiązaniach pomiędzy efektami kształcenia sformułowanymi dla różnych poziomów, tym samym pozwoli na systemową ocenę stopnia realizacji efektów kształcenia. W stosunku do poprzedniej oceny nie została uwzględniona uwaga dotycząca organizacji zajęć na studiach niestacjonarnych. Zajęcia nadal odbywają się z bardzo dużą intensywnością, przy stosunkowo małej liczbie zjazdów.

Zalecenie:

Przy najbliższej analizie treści programu studiów celowe wydaje się wzbogacenie metod kształcenia o te, które w większym stopniu aktywizują studentów oraz zmniejszenie liczebności grup konwersatoryjnych.

Konieczne jest nie tylko poinformowanie Ministerstwa o korekcie dotyczącej prowadzonych przez Uczelnię studiów, ale skuteczne wyjaśnienie tej sprawy, tak aby w Systemie POLON, *ekonomia* - studia II stopnia stacjonarne i niestacjonarne obejmowały cztery semestry i realizowały 120 pkt ECTS. Ponadto należy w sposób jednoznaczny rozstrzygnąć status studiów w języku angielskim w Uczelni.

Ostatecznego rozwiązania wymaga uwaga dotycząca organizacji zajęć na studiach niestacjonarnych, nie rozwiązana od poprzedniej akredytacji. Zajęcia nadal odbywają się z bardzo dużą intensywnością, przy stosunkowo małej liczbie zjazdów.

4. Szeroki krąg kadry, a w szczególności samodzielnych pracowników nauki, jest sprzyjającym elementem w osiąganiu zakładanych efektów kształcenia. Wszystkie osoby zgłoszone do minimum kadrowego posiadają dorobek naukowy zgodny z określonymi efektami kształcenia dla ocenianego kierunku *ekonomia*. Warunki minimum kadrowego dla studiów I i II stopnia dla kierunku *ekonomia* są spełnione w pełni. Wewnętrzny systemu zapewnienia jakości kształcenia wspomaga prowadzenie właściwej polityki kadrowej, w tym właściwy dobór nauczycieli akademickich prowadzących kształcenie na ocenianym kierunku studiów.

5. Infrastruktura dydaktyczna w pełni zapewnia możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia, przy czym istnieją pola wymagające podjęcia stosownych działań dostosowujących infrastrukturę do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Zalecenie:

Pełniejsze dostosowanie infrastruktury, w tym w zakresie wymagań dotyczących osób niepełnosprawnych, powinno stać się przedmiotem wnikliwej analizy, oceny i doskonalenia przez Władze Wydziału.

6. Bogaty dorobek publikacyjny pracowników Wydziału oraz prowadzone projekty badawcze świadczą o wysokim poziomie prowadzonych badań naukowych, które tematycznie wspierają realizowany program kształcenia na kierunku *ekonomia*.

7. Zasady rekrutacji dla studiów I i II stopnia z punktu widzenia formalnego określone są prawidłowo. Dla studiów I stopnia określone są również zasady uwzględniania ocen maturalnych, co stanowi pewną kwalifikację merytoryczną. Zasady rekrutacji na studia II stopnia nie określają merytorycznych warunków przyjęcia. Określenie takich warunków powinno zapewnić, że każdy przyjęty kandydat będzie w stanie osiągnąć kwalifikacje II

stopnia. Wątpliwości budzi również kompletność wymaganej dokumentacji - w teczkach studentów brak jest poświadczeń egzaminu dojrzałości oraz dyplomów ukończenia studiów I stopnia, w przypadku studentów obcokrajowców.

Oceny z ostatniej sesji są właściwie zróżnicowane. Struktura wystawianych ocen świadczy o rzetelnym ocenianiu przez wykładowców i utrzymywaniu określonego standardu wymagań. Bardzo wysokie są oceny z egzaminu dyplomowego. Ten obszar procesu dyplomowania wymaga monitorowania i podjęcia działań doskonalących. System oceny osiągnięć studentów jest obiektywny i powszechnie znany studentom.

Uczelnia w odpowiedni sposób wykorzystuje możliwości systemu ECTS, wspiera mobilność studencką oraz podnosi jakość kształcenia w związku ze współpracą międzynarodową.

Uczelnia zapewnia studentom właściwą opiekę naukową, dydaktyczną i socjalną. W szczególności w zakresie przyznawania pomocy materialnej oraz zaangażowania pracowników Uczelni. Studenci pozytywnie oceniają relacje z pracownikami oraz władzami Uczelni, co w ich opinii wpływa na podnoszenie jakości kształcenia.

Zalecenie:

Konieczne jest przyjęcie merytorycznych zasad rekrutacji na studia II stopnia, które określałyby wymagane efekty kształcenia, nieodzowne dla podjęcia tych studiów.

Za bardzo istotną niesprawność uznaje się brak w teczkach studentów, dokumentów poświadczających, zgodnych z wymaganiami polskiego prawa, zdanie egzaminu dojrzałości oraz dyplomów ukończenia studiów I stopnia, w przypadku studentów obcokrajowców. Skuteczną eliminację takich zjawisk należy uznać za ważny priorytet Władz Wydziału i to w najbliższej przyszłości.

8. Wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia w Uczelni Łazarskiego w Warszawie od 2007 r. jest udoskonalany poprzez dostosowanie jego do aktualnych wymogów prawa. Wewnętrzne przepisy prawne normujące proces zapewnienia jakości w Uczelni Łazarskiego odnoszą się do wszystkich elementów procesu kształcenia.

Rada Ekspertcka kierunku *ekonomia* składa się z interesariuszy zewnętrznych, do których należą przedstawiciele rynku pracy, organizacje społecznych i absolwenci.

Dokonując analizy odpowiedzi na Raport z Wizytacji kierunku *ekonomia* Uczelni Łazarskiego w Warszawie, PKA stwierdza, że:

- zauważa i nie kwestionuje zasady, że opracowanie nowych programów specjalności na studiach I i II stopnia powinno wynikać z potrzeby ich dostosowania do wymagań rynku pracy,
- nie podważa intencji przyjętej przez MNiSW, według której Uczelnia, działając według obowiązującego prawa, ma możliwość takiego kształtowania koncepcji kształcenia, aby gwarantować swoim absolwentom pozyskanie nowych kompetencji, konkurencyjnych na rynku pracy,
- jednoznacznie wspiera tworzenie programów kształcenia finansowanych czy współfinansowanych ze środków zewnętrznych, w tym szczególnie przez NCBiR,
- z satysfakcją odnotowuje, udział interesariuszy zewnętrznych w budowaniu planu studiów i tworzeniu profili kompetencji absolwentów.

PKA, respektując przypisane jej Ustawowo działania na rzecz poprawy jakości kształcenia, dba o zgodność treści kształcenia specjalności z kanonem wiedzy kierunku studiów, na którym jest ona realizowana.

Realizowane przez Uczelnię Łazarskiego na kierunku *ekonomia* takie specjalności jak: „Zarządzanie projektami” oraz „Praktyka zarządzania ludźmi” są, mając na uwadze podejmowane przez nie treści, zdecydowanie bliższe kierunkowi *zarządzanie*. W świetle powyższego nieodzowne jest uspójnienie nazw i treści kształcenia wymienionych wyżej specjalności z kanonem kierunku *ekonomia*.

PKA stwierdza ponadto, że rozwiązania wymaga, identyfikowana ponownie w trakcie obecnej wizytacji, organizacja zajęć na studiach niestacjonarnych. Zajęcia nadal odbywają się z bardzo dużą intensywnością, przy stosunkowo małej liczbie zjazdów.